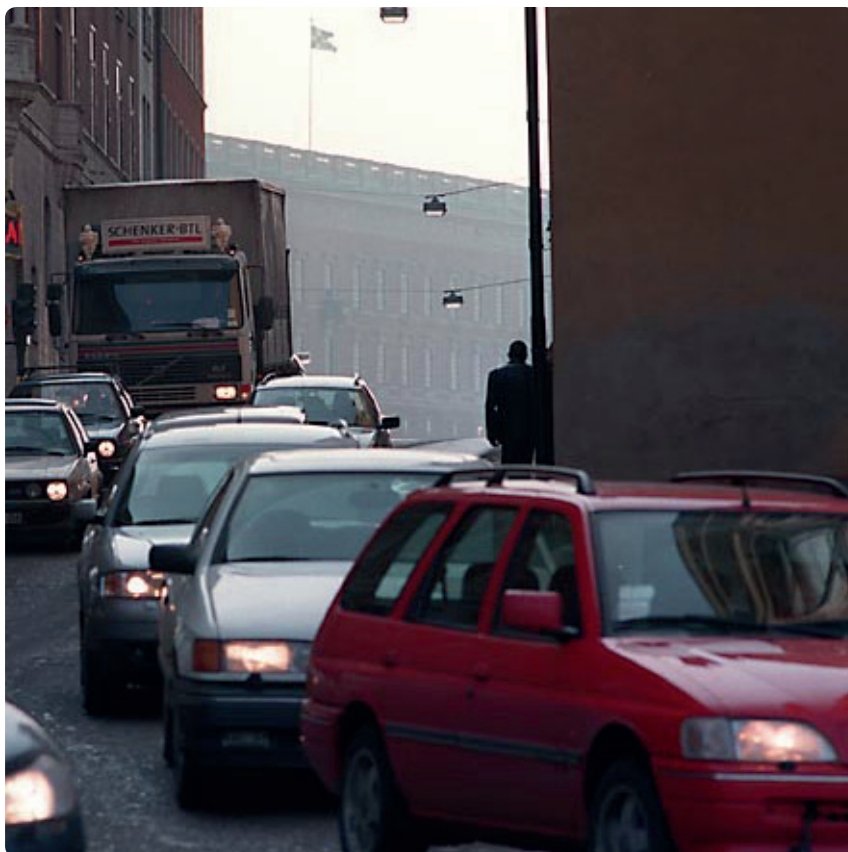
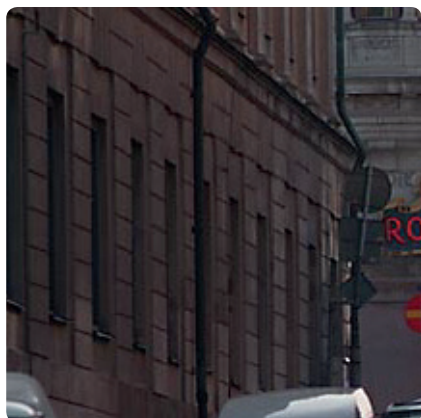

Sveriges friluftskommun 2018

LINA LENEFORS & ARNE SVENSSON

RAPPORT 6813 • APRIL 2018

Sveriges friluftskommun 2018

2018-03-16

Författare: Lina Lenefors & Arne Svensson,
Professional Management AB

NATURVÅRDSVERKET

Beställningar

Ordertel: 08-505 933 40

Orderfax: 08-505 933 99

E-post: natur@cm.se

Postadress: CM Gruppen AB, Box 110 93, 161 11 Bromma

Internet: www.naturvardsverket.se/publikationer

Naturvårdsverket

Tel: 010-698 10 00 Fax: 010-698 16 00

E-post: registrator@naturvardsverket.se

Postadress: Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm

Internet: www.naturvardsverket.se

ISBN 978-91-620-6813-4

ISSN 0282-7298

© Naturvårdsverket 2018

Tryck: Arkitektkopia AB, Bromma 2018

Omslag: Naturvårdsverket

Förord

Det händer mycket inom friluftslivet och nu märks det tydligt i kommunernas arbete. Naturturismen stärks allt mer och människors engagemang för friluftslivet är starkt.

Kommunerna har en nyckelroll i att utveckla friluftslivet och många kommuner arbetar aktivt med friluftslivet till nytta och nöje för befolkningens välbefinnande. Detta arbete vill vi stimulera. Därför genomför vi undersökningen av kommunernas friluftslivsarbete och delar ut priset till Sveriges friluftskommun. Priset delas ut av Naturvårdsverket i samarbete med Svenskt Friluftsliv och Sveriges Fritids- och Kulturchefs-förening.

I rapporten kan du läsa om hur de svenska kommunerna arbetar med friluftsliv i dag. Frågorna är fokuserade på planer för friluftsliv, information och samarbete kring friluftsliv samt aktiviteter inom friluftsliv. Vi har också en öppen fråga om goda exempel på framåtsyftande arbete för att bidra till att uppnå de friluftspolitiska målen. Kanske finns det lärande exempel för andra kommuner?

Undersökningen är genomförd de senaste åtta åren och en jämförelse av resultaten mellan åren finns med i rapporten för att kunna se utvecklingen i arbetet. Under 2017 har en utvärdering av utmärkelsen Sveriges friluftskommun genomförts. Vissa justeringar av enkätfrågor har gjorts för att inga kommuntyper ska missgynnas i undersökningen.

Det är många kommuner som visar på stora förbättringar i år, och många får höga poäng, det är väldigt glädjande. Vår förhoppning är att arbetet med Sveriges friluftskommun ska stimulera än fler att arbeta aktivt och planerat med friluftsliv.

Naturvårdsverket 2018

Innehåll

FÖRORD	3
1 SAMMANFATTNING	5
2 FAKTA OM UNDERSÖKNINGEN	6
2.1 Bakgrund	6
2.2 Syfte och mål	6
2.3 Tidigare års vinnare	6
2.4 Undersökningens koppling till de nationella friluftslivspolitiska målen	6
2.5 Genomförande	7
2.6 Definitioner och avgränsningar	9
3 PLANER FÖR FRILUFTSLIV	10
4 INFORMATION OCH SAMARBETE	14
5 AKTIVITETER INOM FRILUFTSLIV	18
6 RESULTAT PER KOMMUN	23
7 ÅRETS FRILUFTSKOMMUN 2018	29
8 ÅRETS FÖRBÄTTRARE 2018	30
BILAGA 1 - ENKÄT	31
BILAGA 2 – MOTIVERING OCH DET GODA EXEMPLET	35
BILAGA 3 – ÖPPNA SVAR GÄLLANDE NATURVÄGLEDNING	44
BILAGA 4 – RANKING EFTER TOTALPOÄNG SAMT JÄMFÖRELSE MED DE SENASTE TRE ÅRENS TOTALPOÄNG	47
BILAGA 5 – RESULTAT UPPDELAT PÅ LÄN OCH KOMMUN	53

1 Sammanfattning

Kommunerna har en viktig roll för friluftslivet. För att uppmärksamma och stimulera kommunernas arbete med friluftsliv delar Naturvårdsverket, Sveriges Fritids- och Kulturchefsörening och Svenskt Friluftsliv årligen ut pris till Sveriges friluftskommun. Med anledning av detta genomförs en årlig enkätundersökning. Den kommun som uppnår högst antal poäng i undersökningen utses till Sveriges Friluftskommun.

Undersökningen har genomförts av Professional Management AB, på uppdrag av Naturvårdsverket. Följande områden ingick i undersökningen:

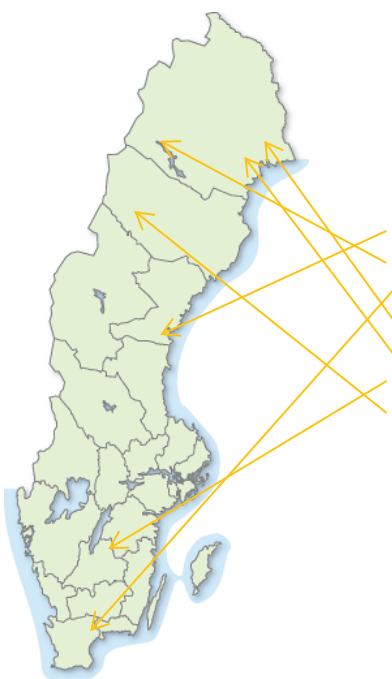
- Planer för friluftsliv (kapitel 3)
- Information och samarbete (kapitel 4)
- Aktiviteter inom friluftsliv (kapitel 5)
- Motivering och det goda exemplet (bilaga 2)

I årets undersökning har Sundsvalls kommun fått 32 poäng av 32 möjliga och utnämns därför till Sveriges Friluftskommun 2018.

Andelen poäng som kommunerna har fått av totalpoängen jämförs också med snittet av andelen poäng från de tre senaste årens undersökningar. Den kommun som har förbättrat sig mest, dvs. har fått störst positivt värde på differensen, utses till Årets förbättrare 2018.

Flertalet kommuner har i årets undersökning uppnått mycket goda resultat, jämfört med det genomsnittliga resultatet av de tre senaste årens undersökningar. Den kommun som har förbättrat sig mest är Hagfors kommun, följt av Smedjebacken, Håbo, Vilhelmina och Åre. Mediankommunen uppnår i undersökningen en positiv differens på nio procent och ett totalresultat på 21,5 poäng. Totalt kunde 32 poäng uppnås i undersökningen.

Årets friluftskommun 2018: Sundsvalls kommun

Kommun	Totalpoäng	Planer för friluftsliv	Information och samarbete	Aktiviteter inom friluftsliv
Sundsvall	32	11	7	14
Arjeplog	31	11	7	13
Bromölla	31	11	7	13
Kalix	31	10	7	14
Luleå	31	11	6	14
Tranås	31	11	7	13
Vilhelmina	31	10	7	14

2 Fakta om undersökningen

2.1 Bakgrund

Kommunerna har en viktig roll för friluftslivet. För att uppmärksamma och stimulera kommunernas arbete med friluftsliv delar Naturvårdsverket, Sveriges Fritids- och Kulturcheffsförening och Svenskt Friluftsliv (hädanefter benämnda de utdelande organisationerna) årligen ut pris till Sveriges friluftskommun. Detta görs inom ramen för Naturvårdsverkets uppdrag att följa upp de nationella friluftslivspolitiska målen. Utmärkelsen Sveriges friluftskommun har delats ut sedan 2010.

2.2 Syfte och mål

Syftet med utmärkelsen Sveriges friluftskommun är att skapa uppmärksamhet kring friluftsliv och stimulera kommunernas arbete, som bidrar till att nå de nationella friluftslivspolitiska målen.

Målet med undersökningen är att över tid mäta kommunernas insatser, som bidrar till att nå de nationella friluftslivspolitiska målen.

2.3 Tidigare års vinnare

Naturvårdsverket och dess samarbetspartners har delat ut priset till Sveriges friluftskommun sedan 2010. Tidigare vinnare har varit följande:

2010	Sundsvall
2011	Örnsköldsvik
2012	Örebro
2013	Örebro
2014	Leksand, Söderhamn och Örebro (tre vinnare)
2015	Örnsköldsvik
2016	Örnsköldsvik
2017	Huddinge och Örebro (två vinnare)

2.4 Undersökningens koppling till de nationella friluftslivspolitiska målen

Resultatet av undersökningen kommer att användas för att över tid mäta kommunernas bidrag till att nå de nationella friluftslivspolitiska målen. De tio nationella friluftslivspolitiska målen är:

1. Tillgänglig natur för alla
2. Starkt engagemang och samverkan
3. Allemansrätten
4. Tillgång till natur för friluftsliv

5. Attraktiv tätortsnära natur
6. Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling
7. Skyddade områden som resurs för friluftslivet
8. Ett rikt friluftsliv i skolan
9. Friluftsliv för god folkhälsa
10. God kunskap om friluftslivet

Efter varje fråga i undersökningen anges vilket av de tio nationella friluftslivspolitiska målen som frågan är kopplad till. Mer information om målen finns på www.naturvardsverket.se

2.5 Genomförande

2.5.1 Projektorganisation

Undersökningen har genomförts av Lina Lenefors och Arne Svensson, Professional Management AB, på uppdrag av Naturvårdsverket. Lena Nerkegård, Naturvårdsverket, har varit kontaktperson för de utdelande organisationerna. I projektgruppen för undersökningen har dessutom ingått Elisabeth Rytterström, Svenskt Friluftsliv och Helén Wiklund Wårell, Sveriges Fritids- och Kulturchefsörening. Analys och sammanställning av resultaten samt rapportskrivning har genomförts av Lina Lenefors och Arne Svensson vid Professional Management AB.

2.5.2 Undersökningens frågeställningar

Följande områden ingick i undersökningen:

- Planer för friluftsliv (kapitel 3)
- Information och samarbete (kapitel 4)
- Aktiviteter inom friluftsliv (kapitel 5)
- Motivering och det goda exemplet (bilaga 2)

Frågemallen med innehåll är ursprungligen framtagen av de utdelande organisationerna – med stöd av forskare i det nu avslutade forskningsprogrammet Friluftsliv i förändring. Under 2017 har utmärkelsen utvärderats och flera frågor har justerats, några tillkommit och någon utgått. Syftet har b.la. varit att säkerställa att olika kommuntyper med olika förutsättningar ändå har samma möjlighet att vinna, samt se över hur frågeställningar kopplar till målen för friluftspolitikerna.

Den enkät som användes i undersökningen återfinns i bilaga 1.

2.5.3 Datainsamlingsmetod

Datainsamlingen genomfördes via en webbenkät under perioden 2017-12-04 –2018-02-02. Tre påminnelser via e-post gjordes till de kommuner som ännu inte besvarat enkäten. Kommuner som inte svarat på enkäten efter påminnelserna kontaktades per telefon.

2.5.4 Svarsfrekvens

Totalt har 204 av Sveriges 290 kommuner fullföljt hela enkäten, vilket ger en svarsfrekvens på 70 procent (svarsfrekvensen för 2017 års undersökning var 82 procent). Utöver dessa har ytterligare 4 kommuner besvarat delar av enkäten, men dessa är inte med i rankinglistorna i denna rapport.

Någon bortfallsanalys om motiven till att inte svara på undersökningen har inte ingått i uppdraget. Vid påminnesamtal till de kommuner som inte svarat på enkäten framgick dock följande tre huvudorsaker till att kommunen inte svarat på enkäten: 1) tidsbrist, 2) svårt att samla in kompletta svar då frågorna berör flera olika verksamheter i kommunen och 3) kommunen ser inget mervärde av att medverka. Därutöver har det i vissa fall skett en hopblandning med en snarlik undersökning som samtidigt genomförs av Naturskyddsföreningen, "*Sveriges bästa Naturvårdskommun 2018*".

2.5.5 Poängbedömning

Totalt kunde en kommun få maximalt 32 poäng i undersökningen. Poängfördelningen framgår av enkätformuläret (Bilaga 1).

Poängfördelningen inom undersökningens tre områden ser ut som följer:

- Planer för friluftsliv (11 poäng)
- Information och samarbeten kring friluftsliv (7 poäng)
- Aktiviteter inom friluftsliv (14 poäng)

Den kommun som får flest antal poäng i undersökningen utses till Sveriges friluftskommun 2018. Andelen poäng som kommunerna har fått av totalpoängen jämförs också med snittet av andelen poäng från de tre senaste årens undersökningar. Den kommun som har förbättrat sig mest, dvs. har fått störst positivt värde på differensen, utses till Årets förbättrare 2018.

2.5.6 Rapportupplägg

I kapitel 1 finns en sammanfattning av rapporten. Kapitel 2 innehåller fakta om undersökningen. Därefter presenteras resultatet från de tre delområdena i kapitel 3-5. För varje område presenteras resultaten på totalnivå, där resultatet per fråga visualiseras i diagram. I kapitel 6 redovisas respektive kommuns resultat totalt och per delområde. Slutligen presenteras årets vinnare av Utmärkelsen Sveriges Friluftskommun 2018 i kapitel 7 samt Årets förbättrare 2018 i kapitel 8.

Enkätfrågor, öppna svar, goda exempel och ranking efter totalpoäng presenteras i bilagor.

2.6 Definitioner och avgränsningar

I undersökningen om Sveriges friluftskommun 2018 används följande definitioner och avgränsningar. Definitioner och avgränsningar fanns med i den enkät som distribuerades till kommunerna.

- **Friluftsliv**

Med friluftsliv menas vistelse utomhus i natur- eller kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling. (SFS 2010:2008)

- **Naturturism**

Naturturism omfattar människors aktiviteter när de vistas i naturområden utanför sin vanliga omgivning. (Professor Peter Fredman, forskningsinstitutet ETOUR)

- **Friluftorganisation**

Med friluftorganisation menas ideell organisation som har till huvudändamål eller som i en väsentlig del av sin verksamhet bedriver eller främjar långsiktigt hållbart friluftsliv. (SFS 2010:2008)

- **Säkerställt friluftsområde**

Ett område med värden för friluftslivet som är skyddat som naturreservat eller i detaljplan.

Avgränsningar

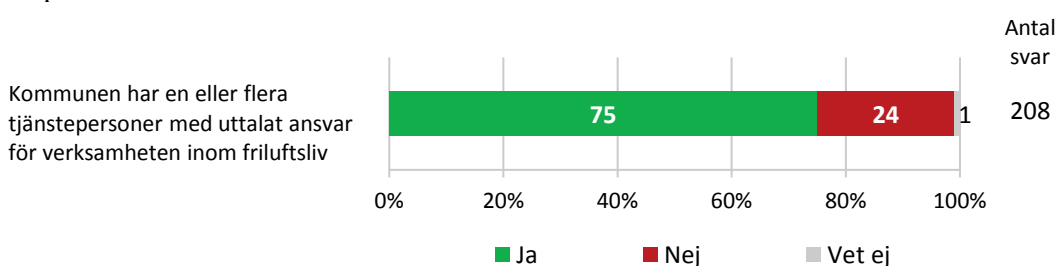
Insatserna ska vara genomförda under 2017.

3 Planer för friluftsliv

Området *Kommunens planer för friluftsliv* innehåller nio frågor med syftet att fånga upp kommunernas arbete med friluftsliv på politiskt/strategisk nivå.

Ansvar för friluftsförådringar inom kommunen

Tre fjärdedelar av kommunerna uppger att de har en eller flera tjänstepersoner med uttalat ansvar för kommunens verksamhet inom friluftsliv, alternativt att ansvaret för friluftslivsfrågorna tydligt ingår i en tjänstepersons uppdrag (75 procent). Detta är en ökning med nitton procentenheter jämfört med 2017 och 28 procentenheter sedan 2010. Det bör dock noteras att frågan formulerats om och förtydligats i årets enkät, vilket kan ha påverkat resultatet.

Andel Ja-svar	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Kommunen har en eller flera tjänstepersoner med uttalat ansvar för verksamheten inom friluftsliv ¹	75%	56%	61%	56%	58%	61%	52%	56%	47%

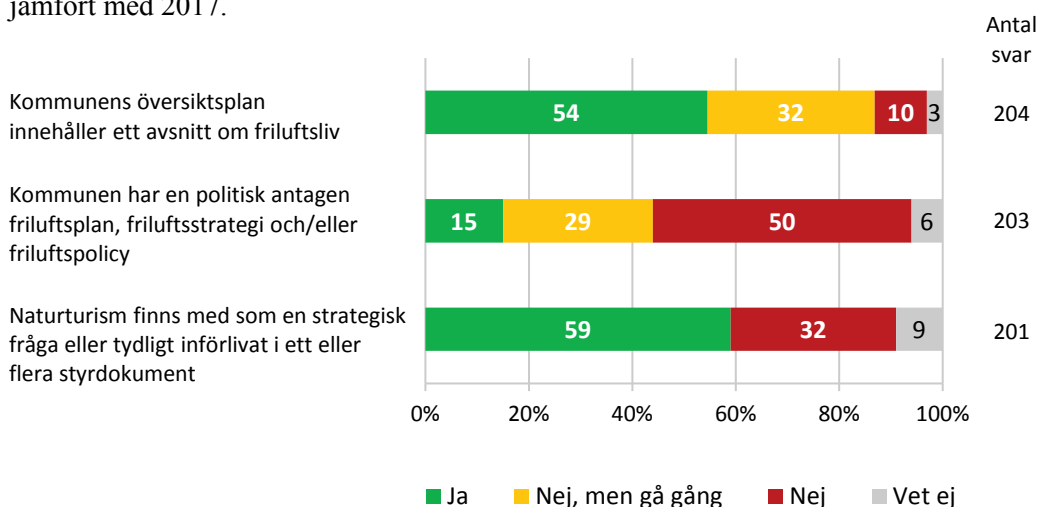
Planer och styrdokument kopplade till friluftsliv

Mer än hälften av kommunerna (54 procent) anger att översiktsplanen (eller fördjupningar/tillägg till denna) innehåller ett avsnitt om friluftsliv, där ambitionerna framgår tydligt och planen/fördjupningen/tillägget är beslutade eller aktualitetsprövade de senaste fyra åren. Detta är en ökning med tio procentenheter sedan 2017. Även denna ökning kan delvis förklaras av att frågan förtydligats.

I enkäten ställdes även frågan om kommunen har en politiskt antagen friluftspan, friluftsstrategi och/eller friluftspolicy innehållande exempelvis konkreta mål, riktlinjer, hantering av markkonflikter, planering för friluftsliv. Endast en av sex kommun uppger att de har detta (15 procent). Denna siffra har varit relativt låg under samtliga år som undersökningen genomförts (mellan 10 och 17 procent).

¹ Frågan har formulerats om genom tillägget "alternativt att ansvaret för friluftslivsfrågorna tydligt ingår i en tjänstepersons uppdrag"

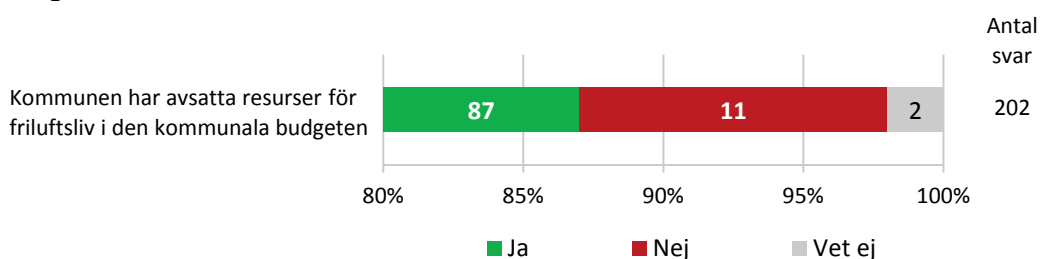
Mer än hälften av kommunerna (59 procent) har naturturism som en strategisk fråga i ett eller flera styrdokument, vilket är en positiv förändring med tretton procentenheter jämfört med 2017.

Andel Ja-svar	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Kommunens översiktsplan innehåller ett avsnitt om friluftsliv ²	54%	44%	50%	45%	51%	49%	44%	47%	50%
Kommunen har en politisk antagen friluftsplän, friluftsstrategi och/eller friluftspolicy ³	15%	14%	17%	13%	13%	15%	10%	13%	12%
Naturturism finns med som en strategisk fråga eller tydligt införlivat i ett eller flera styrdokument	59%	46%	44%	41%	41%	35%	31%	29%	-

Avsatta resurser i den kommunala budgeten

Majoriteten av kommunerna har avsatta resurser (ekonomiska och/eller personella) för friluftsliv i den kommunala budgeten (87 procent). Det finns små resultat skillnader sedan tidigare år.

Andel Ja-svar	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Kommunen har avsatta resurser för friluftsliv i den kommunala budgeten ⁴	87%	-	-	-	87%	89%	86%	84%	83%

² Frågan har formulerats om

³ Frågan har formulerats om till att även inkludera friluftsstrategi

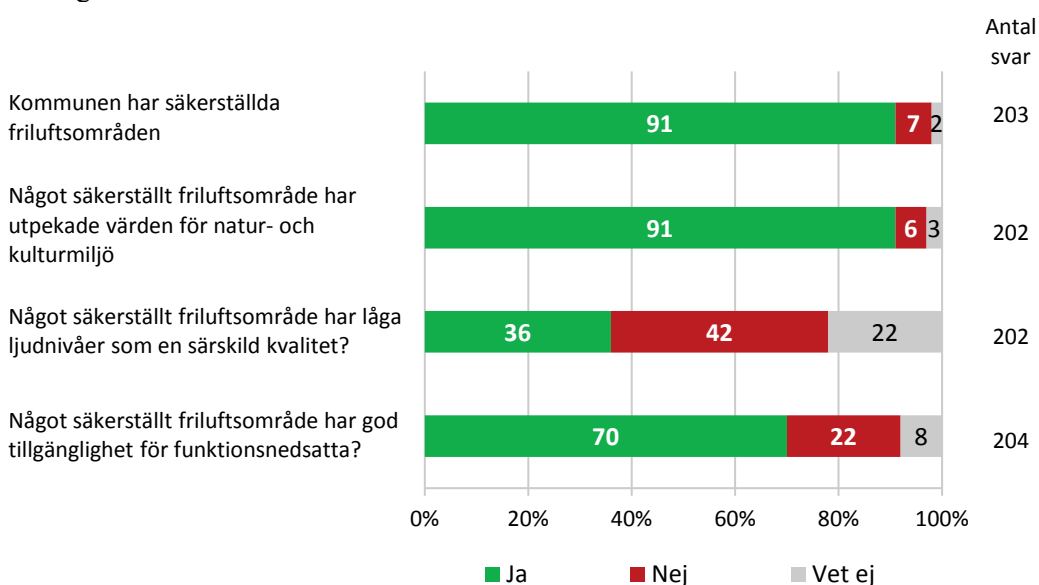
⁴ Frågan har formulerats om från att åren 2015-2017 varit uppdelad i tre delfrågor (avsatta resurser för skötsel, information respektive aktiviteter)

Säkerställda friluftsområden inom kommunen

Nio av tio kommuner anger att de har säkerställda friluftsområden (91 procent). Av dessa kommuner uppger alla utom två att någon av kommunens säkerställda friluftsområden har utpekade värden för natur- och kulturmiljö (totalt 91 procent av kommunerna).

Vidare anger drygt en tredjedel av kommunerna att något säkerställt friluftsområde har låga ljudnivåer som en särskild kvalitet (totalt 36 procent av kommunerna).

När det gäller tillgänglighet för funktionsnedsatta anger knappt tre av fyra kommuner att de har säkerställda friluftsområden som är utvecklade med god tillgänglighet för funktionsnedsatta (70 procent). Detta är en ökning med sex procentenheter sedan 2015, då frågan först ställdes.

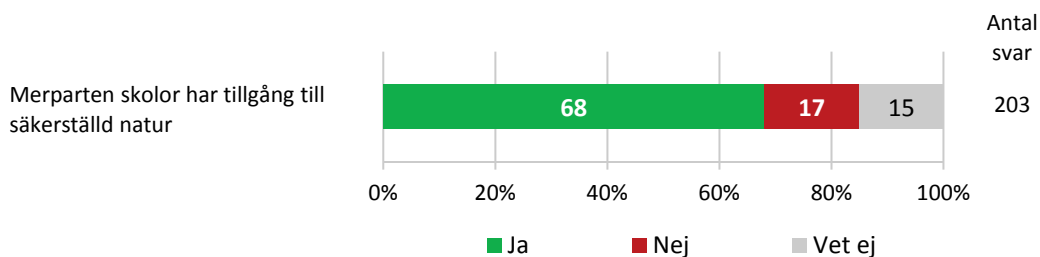
Andel Ja-svar	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Kommunen har säkerställda friluftsområden	91%	89%	91%	89%	90%	89%	83%	91%	90%
Något säkerställt friluftsområde har utpekade värden för natur- och kulturmiljö ⁵	91%	-	-	-	-	-	-	-	-
Något säkerställt friluftsområde har låga ljudnivåer som en särskild kvalitet? ⁶	36%	-	-	-	-	-	-	-	-
Något säkerställt friluftsområde har god tillgänglighet för funktionsnedsatta?	70%	66%	69%	64%	-	-	-	-	-

⁵ Ny fråga i årets enkät

⁶ Ny fråga i årets enkät

Skolornas tillgång till säkerställd natur

Majoriteten av kommunerna anger att merparten skolor (>50%) i kommunen har tillgång till säkerställd natur inom 300 meter med syftet att kunna användas under skoltid (68 procent). Frågan har omformulerats i årets enkät från att tidigare år ha handlat om säkerställda skolskogar. Resultatet bör därför inte jämföras rakt av, men tyder på en positiv utveckling.

Andel Ja-svar	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Merparten skolor har tillgång till säkerställd natur ⁷	68%	58%	52%	52%	47%	46%	47%	43%	41%

⁷ Frågan har formulerats om från att tidigare år ha handlat om säkerställda skolskogar

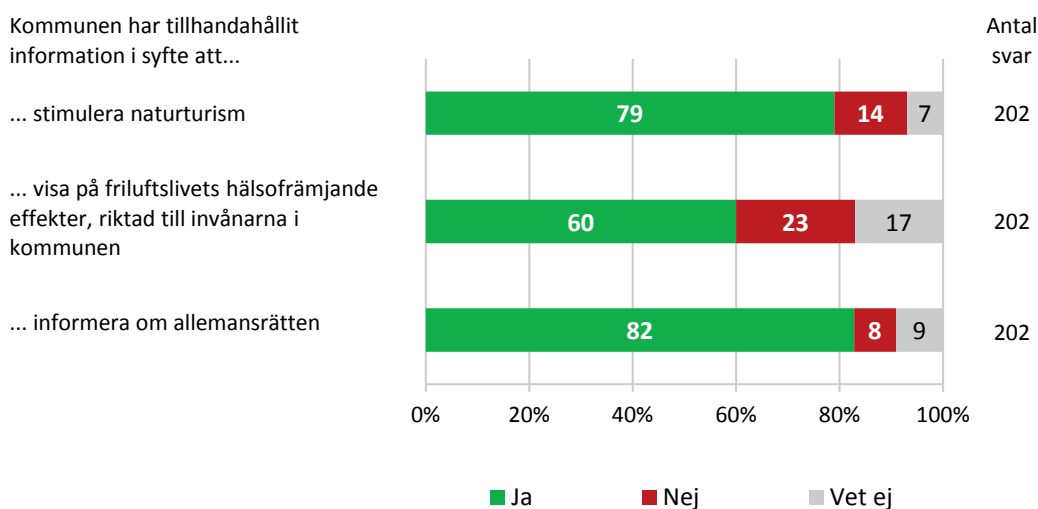
4 Information och samarbete

Området *Kommunens information och samarbete kring friluftsliv* innehåller fem frågor med syftet att ta reda på hur kommunen arbetar med naturvägledning och information om friluftsliv samt hur samarbetet kring friluftslivsfrågor ser ut inom kommunen respektive över kommungränserna.

Information om friluftsliv, naturturism och allemansrätten

Frågan kring information har omformulerats i årets enkät, från att handla om vilken information som kommunen har tagit fram, till i vilket syfte kommunen tillhandahållit information. Majoriteten av kommunerna anger att de tillhandahållit information i syfte att stimulera naturturism (79 procent), att visa på friluftslivets hälsofrämjande effekter riktad till invånarna i kommunen (60 procent) och/eller att informera om allemansrätten (82 procent). När det gäller information om allemansrätten är det en ökning med sju procentenheter jämfört med 2017.

Undersökningen 2017 visade att så gott som samtliga kommuner som deltog i undersökningen (97 procent) hade tagit fram någon slags information om friluftsliv och naturturism.

Andel Ja-svar	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Kommunen har tillhandahållit information i syfte att stimulera naturturism ⁸	79%	-	-	-	-	-	-	-	-
Kommunen har tillhandahållit information i syfte att visa på friluftslivets hälsofrämjande effekter, riktad till invånarna i kommunen ⁹	60%	-	-	-	-	-	-	-	-
Kommunen har tillhandahållit information i syfte att informera om allemansrätten ¹⁰	82%	65%	65%	64%	64%	64%	56%	58%	-

⁸ Ny fråga i årets enkät

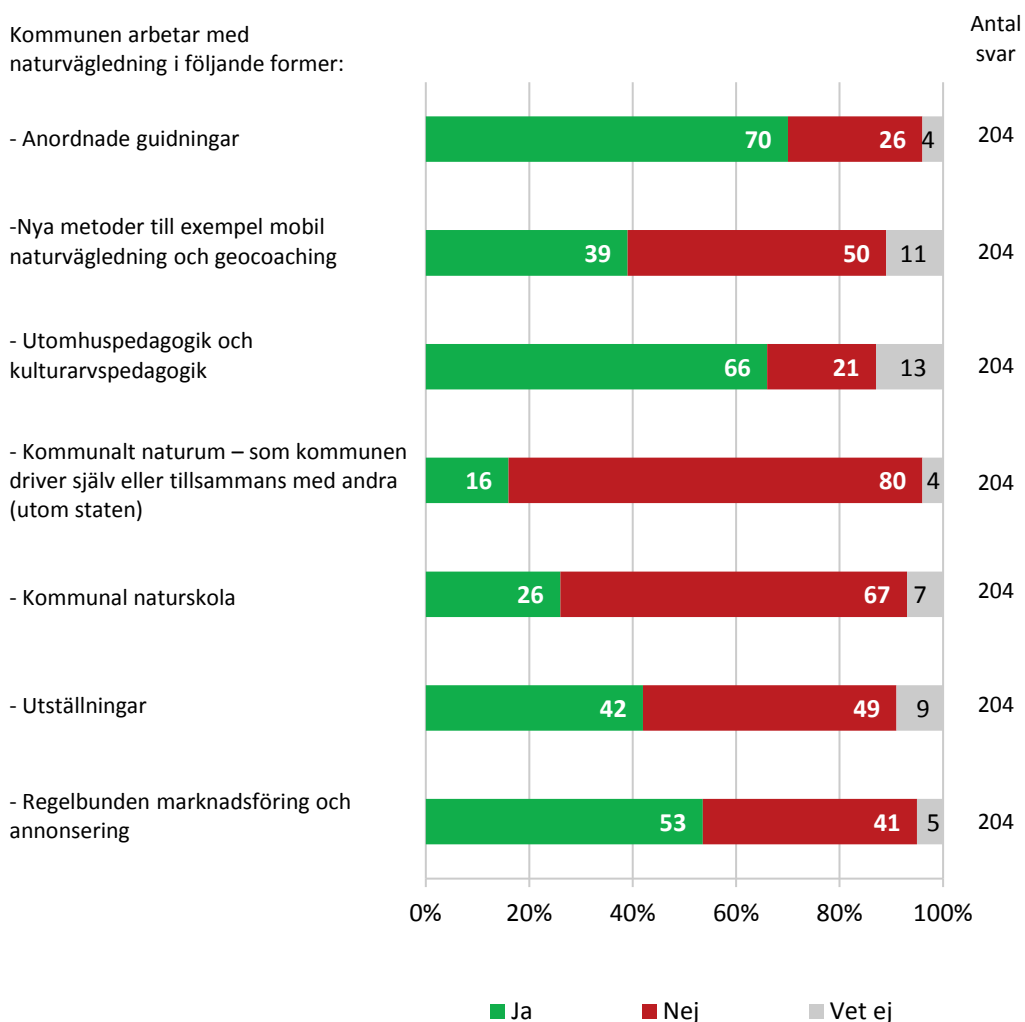
⁹ Ny fråga i årets enkät

¹⁰ Frågan har omformulerats

Kommunens arbete med naturvägledning

Nästan samtliga kommuner (94 procent) anger att de arbetar med naturvägledning. Mer än hälften av kommunerna arbetar med naturvägledning i följande former; *Anordnade guidningar* (70 procent), *Utomhuspedagogik och kulturarvpedagogik* (66 procent) och/eller *Regelbunden marknadsföring och annonsering* (53 procent). Färre kommuner arbetar med naturvägledning i följande former; *Utställningar* (42 procent), *Nya metoder till exempel mobil naturvägledning och geocoaching* (39 procent), *Kommunal naturskola* (26 procent) och/eller *Kommunalt naturum – som kommunen driver själv eller tillsammans med andra (utom staten)* (16 procent).

Jämfört med 2017 har det skett en ökning för samtliga former av naturvägledning som anges i enkäten. Utöver de former av naturvägledning som fanns med som svarsalternativ i enkäten har några kommuner angett att de arbetar med naturvägledning i annan form. Dessa svar redovisas i bilaga 3.

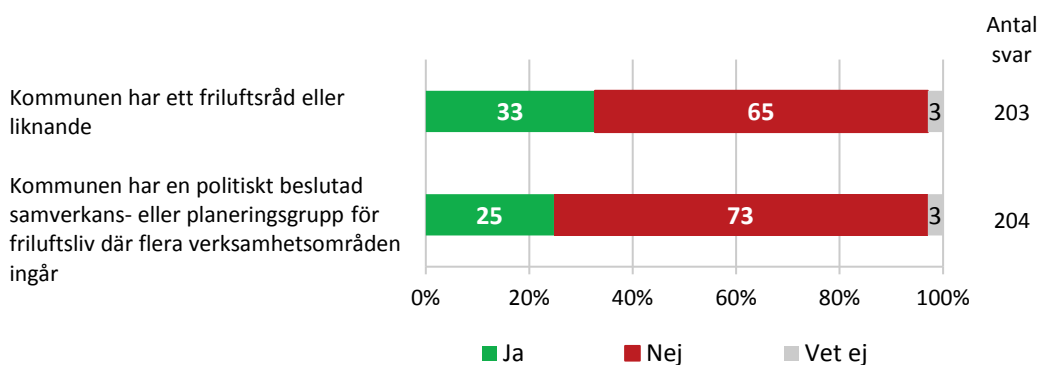

Andel Ja-svar	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Kommunen arbetar med naturvägledning i följande former:									
- Anordnade guidningar	70%	51%	55%	47%	-	-	-	-	-
-Nya metoder till exempel mobil naturvägledning och geocoaching	39%	24%	31%	27%	-	-	-	-	-
- Utomhuspedagogik och kulturarvspedagogik	66%	49%	50%	41%	-	-	-	-	-
- Kommunalt naturum – som kommunen driver själv eller tillsammans med andra (utom staten)	16%	14%	20%	16%	-	-	-	-	-
- Kommunal naturskola	26%	19%	20%	19%	-	-	-	-	-
- Utställningar	42%	28%	31%	25%	-	-	-	-	-
- Regelbunden marknadsföring och annonsering	53%	38%	42%	35%	-	-	-	-	-

Samarbete och samverkan inom kommunen

Var tredje kommun (33 procent) anger att de har ett friluftsråd eller liknande för dialog med friluftsförbund, stiftelser, markägare med flera kring friluftsförbund i kommunen. Detta är en något högre andel jämfört med 2017.

Var fjärdekommun anger att kommunen har en politiskt beslutad samverkans- eller planeringsgrupp för friluftsliv där flera verksamhetsområden ingår, vilket är en ökning med sex procentenheter jämfört med 2017. Det bör dock noteras att frågan har formulerats om från ”där flera förvaltningar ingår” till ”där flera verksamhetsområden ingår (exempelvis planering, näringsliv, kultur & fritid, markförvaltning, naturvård, förskola & skola)”. Detta kan förklara ökningen, då flera verksamhetsområden kan finnas organiserade inom samma förvaltning. Det viktiga är att det finns samverkan mellan olika verksamhetsområden och inte hur kommunens förvaltningsorganisation ser ut.

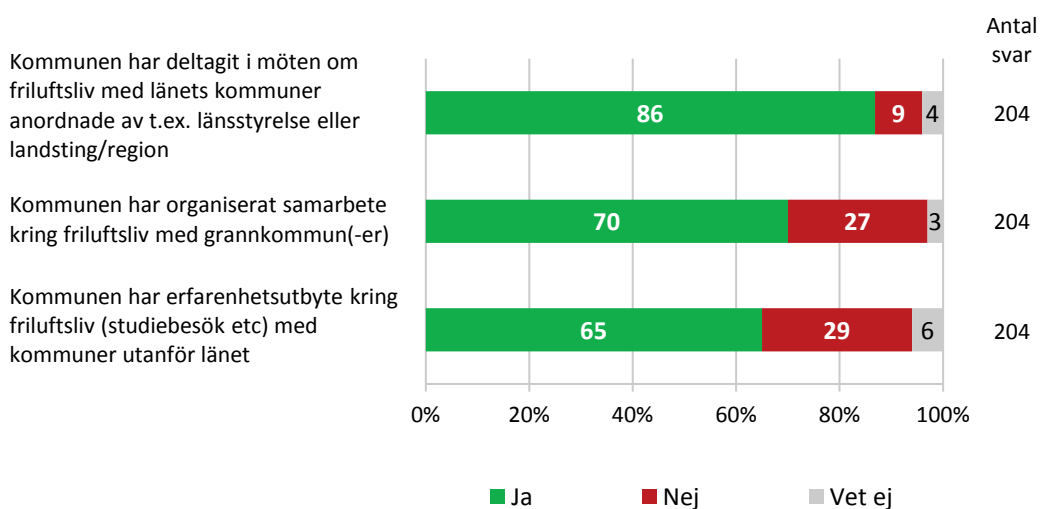
Andel Ja-svar	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Kommunen har ett friluftsråd eller liknande	33%	26%	28%	18%	21%	21%	19%	-	-
Kommunen har en politiskt beslutad samverkans- eller planeringsgrupp för friluftsliv där flera verksamhetsområden ingår ¹¹	25%	19%	20%	14%	16%	18%	-	-	-

¹¹ Frågan har formulerats om

Samverkan kring friluftslivsfrågor över kommungränsen

En ny fråga för 2018 års undersökning var om kommunen under 2017 aktivt samverkat kring friluftslivsfrågor över kommungränserna. Svaren visar att majoriteten av kommunerna har samverkat kring friluftslivsfrågor över kommungränsen (94 procent).

Mer än hälften av kommunerna anger att de har deltagit i möten om friluftsliv med länets kommuner anordnade av t.ex. länsstyrelse eller landsting/region (86 procent), att de haft organiserat samarbete kring friluftsliv med grannkommun(-er) (70 procent) och/eller haft erfarenhetsutbyte kring friluftsliv (studiebesök etc) med kommuner utanför länet (65 procent)

Andel Ja-svar	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Kommunen har deltagit i möten om friluftsliv med länets kommuner anordnade av t.ex. länsstyrelse eller landsting/region ¹²	86%	-	-	-	-	-	-	-	-
Kommunen har organiserat samarbete kring friluftsliv med grannkommun(-er) ¹³	70%	-	-	-	-	-	-	-	-
Kommunen har erfarenhetsutbyte kring friluftsliv (studiebesök etc) med kommuner utanför länet ¹⁴	65%	-	-	-	-	-	-	-	-

¹² Ny fråga i årets enkät

¹³ Ny fråga i årets enkät

¹⁴ Ny fråga i årets enkät

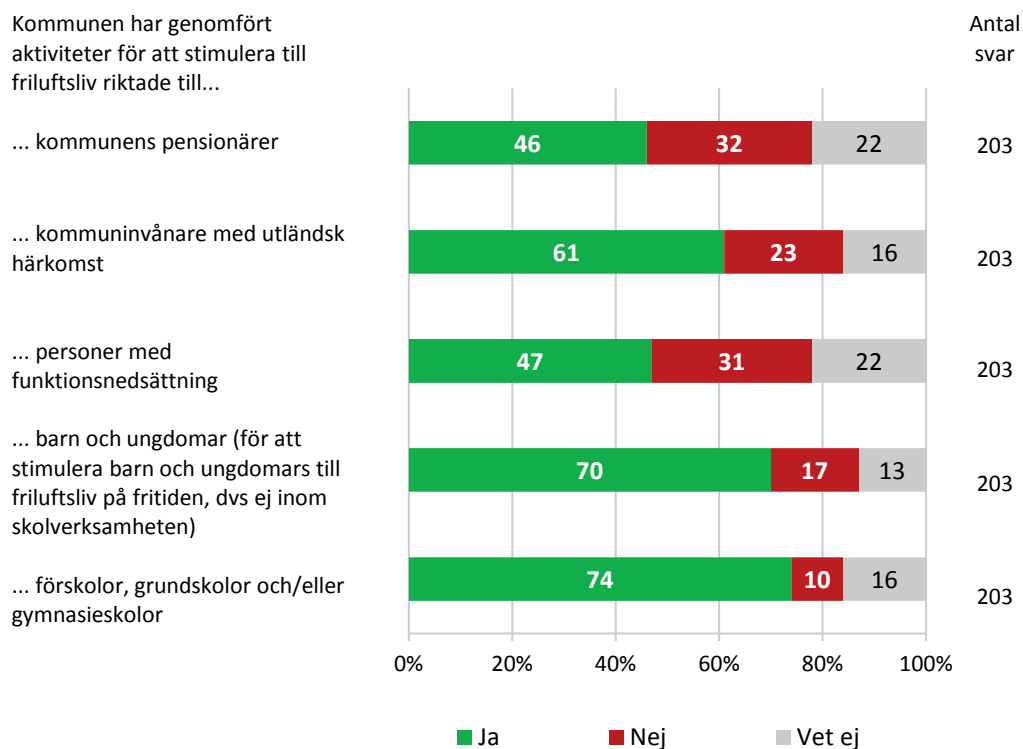
5 Aktiviteter inom friluftsliv

Frågeområdet *Aktiviteter och insatser inom friluftsliv 2017* består av åtta frågor med syftet att ta reda på vilka aktiviteter och insatser som kommunen genomfört under 2017 för att stimulera friluftsliv.

Riktade aktiviteter för att stimulera till friluftsliv

Merparten av kommunerna anger att de har genomfört aktiviteter riktade till olika målgrupper för att stimulera till friluftsliv. Den målgrupp som flest kommuner riktat aktiviteter till är *förskolor, grundskolor och/eller gymnasieskolor* (74 procent), följt av *barn och ungdomar* (70 procent) och *kommuninvånare med utländsk härkomst* (61 procent). Något färre kommuner har genomfört aktiviteter riktat till *personer med funktionsnedsättning* (47 procent) och *kommunens pensionärer* (46 procent).

Det är värt att notera att en relativt hög andel av kommunerna har svarat ”vet ej” på frågan. Andelen kommuner som har genomfört aktiviteter till de olika målgrupperna för att stimulera till friluftsliv har, sett över tid, ökat.

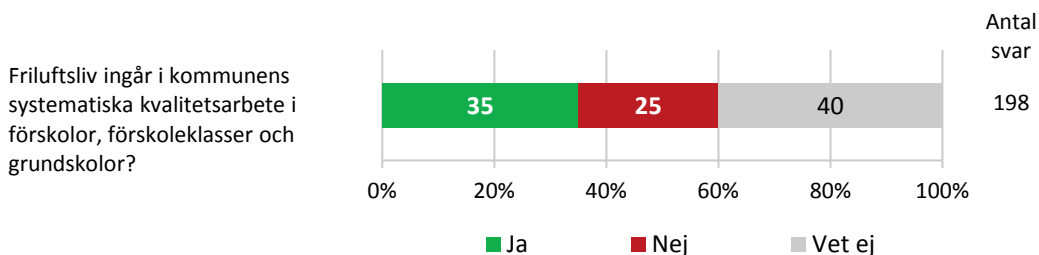

Andel Ja-svar	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Kommunen har genomfört aktiviteter för att stimulera till friluftsliv riktade till...									
... kommunens pensionärer	46%	43%	40%	40%	-	-	30%	31%	28%
... kommuninvånare med utländsk härkomst	61%	54%	42%	36%	-	-	30%	26%	19%
... personer med funktionsnedsättning	47%	40%	38%	37%	-	-	39%	39%	32%
... barn och ungdomar (för att stimulera barn och ungdomars till friluftsliv på fritiden, dvs ej inom skolverksamheten)	70%	66%	55%	62%	-	-	55%	49%	45%
... förskolor, grundskolor och/eller gymnasieskolor ¹⁵	74%	73%	69%	62%	-	-	67%	59%	-

Friluftsliv i det systematiska kvalitetsarbetet för skola

Friluftsliv ingår på ett tydligt sätt i drygt en tredjedel av kommunernas systematiska kvalitetsarbete i förskolor, förskoleklasser och grundskolor (35 procent). Något fler kommuner anger att de inte vet om detta ingår i det systematiska kvalitetsarbetet (40 procent).

Frågan har ändrats från att tidigare ha gällt om kommunerna följer upp och utvärderar i vilken utsträckning skolorna bedriver friluftaktiviteter. Det går därför inte att jämföra rakt av med tidigare år, men resultatet visar ändå på en positiv utveckling.

Andel Ja-svar	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Friluftsliv ingår i kommunens systematiska kvalitetsarbete i förskolor, förskoleklasser och grundskolor? ¹⁶	35%	20%	21%	17%	-	-	-	-	-

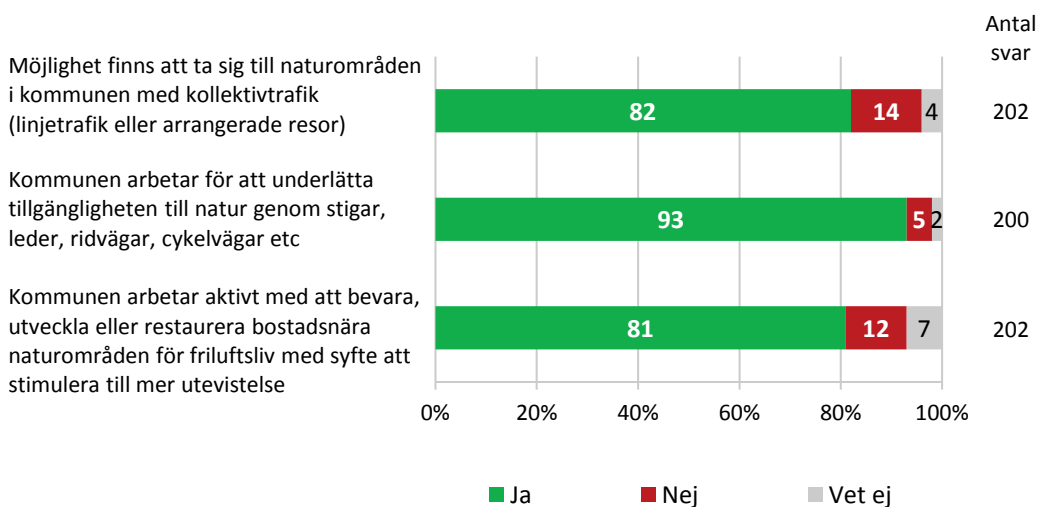
¹⁵ Frågan har omformulerats från att tidigare ha varit uppdelat på förskolor/grundskolor respektive gymnasieskolor

¹⁶ Frågan har formulerats om från att tidigare ha gällt om kommunerna följer upp och utvärderar i vilken utsträckning skolorna bedriver friluftaktiviteter

Tillgänglighet till natur

Drygt fyra av fem kommuner anger att det finns möjlighet att ta sig till naturområden i kommunen med kollektivtrafik (82 procent). Frågan har omformulerats i årets enkät, vilket med största sannolikhet har påverkat svaren. Vidare arbetar de allra flesta kommunerna för att underlätta tillgängligheten till natur genom stigar, leder, ridvägar, cykelvägar etc (93 procent).

Fyra av fem kommuner arbetar aktivt med att bevara, utveckla eller restaurera bostadsnära naturområden för friluftsliv med syfte att stimulera till mer utevistelse (81 procent).

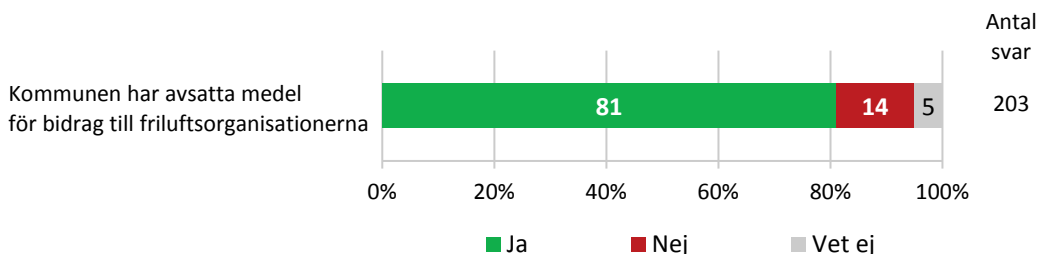
Andel Ja-svar	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Möjlighet finns att ta sig till naturområden i kommunen med kollektivtrafik (linjetrafik eller arrangerade resor) ¹⁷	82%	40%	40%	39%	40%	36%	24%	27%	-
Kommunen arbetar aktivt för att underlätta tillgängligheten till natur genom stigar, leder, ridvägar, cykelvägar etc	93%	91%	91%	86%	-	-	-	-	-
Kommunen arbetar aktivt med att bevara, utveckla eller restaurera bostadsnära naturområden för friluftsliv med syfte att stimulera till mer utevistelse ¹⁸	81%	88%	91%	81%	-	-	-	-	-

¹⁷ Frågan omformulerats från att kommunen underlättar för människor att ta sig ut i naturområden med kollektivtrafik

¹⁸ Frågan har formulerats om från att gälla tätortsnära natur till att gälla bostadsnära natur

Bidrag till friluftorganisationer

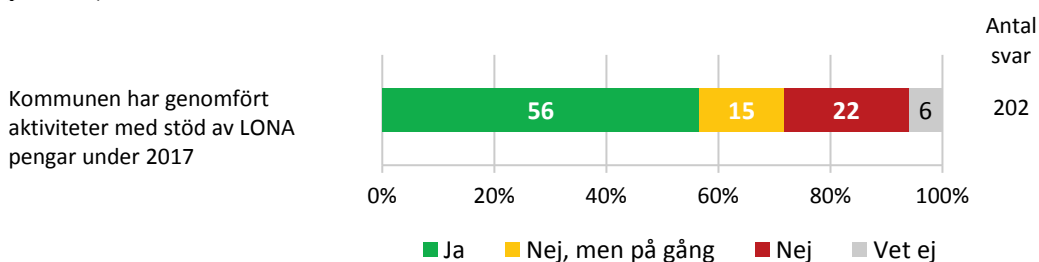
Fyra av fem kommuner anger att det finns avsatta medel i den kommunala budgeten för bidrag till friluftorganisationerna (81 procent).

Andel Ja-svar	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Kommunen har avsatta medel för bidrag till friluftorganisationerna ¹⁹	81%	-	-	-	-	-	-	-	-

Aktiviteter med stöd av LONA pengar

Över hälften av kommunerna (56 procent) har genomfört aktiviteter med stöd av LONA-pengar under 2017. Detta är tolv procentenheter fler jämfört med året innan. Därutöver anger en av sju kommuner att de är på gång med aktiviteter (15 procent).

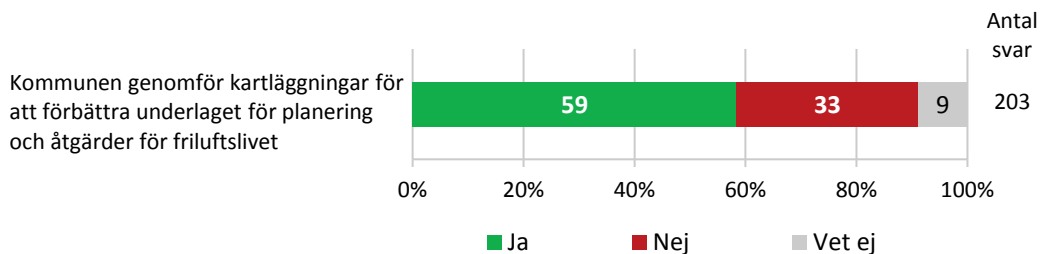

Andel Ja-svar	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Kommunen har genomfört friluftslivsåtgärder med stöd av LONA pengar under 2017	56%	44%	-	-	-	-	-	-	-

¹⁹ Frågan har formulerats om från att tidigare varit uppdelad i olika typer av bidrag (skötsel, investeringar, aktiviteter etc)

Kartläggningar som underlag för planering och åtgärder

Något mer än hälften av kommunerna (59 procent) anger att kommunen genomför kartläggningar (genom exempelvis besöksräkning, intervjuer, enkäter) för att förbättra underlaget för planering och åtgärder för friluftslivet. Resultatet visar på en positiv utveckling under de fyra år som frågan varit med i undersökningen.

Andel Ja-svar	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Kommunen genomför kartläggningar för att förbättra underlaget för planering och åtgärder för friluftslivet	59%	54%	48%	48%	-	-	-	-	-

6 Resultat per kommun

I detta kapitel redovisas resultaten för varje enskild kommun. Resultaten presenteras uppdelade på län, och inom varje län redovisas kommunerna i bokstavsordning. Rankingen baseras på kommunernas totalpoäng i årets undersökning.

Län	Kommun	Ranking	Totalpoäng	Planer för friluftsliv	Information och samarbete	Aktiviteter inom friluftsliv	
Blekinge län	Karlshamn	22	29	10	5	14	
	Karlskrona	81	23	7,5	7	8,5	
	Olofström	89	22	7,5	4	10,5	
	Ronneby	103	21	7	5,5	8,5	
	Sölvesborg	33	27,5	10	6	11,5	
Dalarnas län	Avesta	103	21	5,5	3,5	12	
	Borlänge	84	22,5	10	5	7,5	
	Falu	172	15	6	1,5	7,5	
	Hedemora	121	19,5	6,5	4	9	
	Leksand	8	30,5	11	7	12,5	
	Malung-Sälen	186	12,5	4,5	2,5	5,5	
	Mora	113	20	8	2	10	
	Orsa	189	11,5	2	3	6,5	
	Rättvik	135	18,5	6	5	7,5	
	Smedjebacken	37	27	8	6	13	
	Säter	103	21	9	4	8	
	Älvdalen	29	28	8	6	14	
	Gävleborgs län	Bollnäs	164	16	9	1,5	5,5
		Gävle	48	26	7,5	6	12,5
Hudiksvall		96	21,5	8	5	8,5	
Ljusdal		84	22,5	6	5,5	11	
Ockelbo		129	19	7	4	8	
Ovanåker		144	17,5	8,5	0,5	8,5	
Sandviken		103	21	6,5	5	9,5	
Söderhamn		8	30,5	11	7	12,5	
Hallands län	Falkenberg	113	20	9,5	4	6,5	
	Halmstad	121	19,5	6	4	9,5	
	Hylte	199	8	4	3	1	
	Kungsbacka	96	21,5	8	3,5	10	
	Laholm	48	26	8,5	6	11,5	
	Varberg	174	14,5	4	3	7,5	
Jämtlands län	Berg	44	26,5	8	4,5	14	
	Ragunda	168	15,5	6	4,5	5	
	Åre	22	29	10	6	13	
	Östersund	8	30,5	11	7	12,5	

Län	Kommun	Ranking	Totalpoäng	Planer för friluftsliv	Information och samarbete	Aktiviteter inom friluftsliv
Jönköpings län	Aneby	144	17,5	9	2	6,5
	Eksjö	29	28	10	6	12
	Gislaved	195	9,5	1	4	4,5
	Jönköping	8	30,5	11	7	12,5
	Mullsjö	96	21,5	10	3	8,5
	Nässjö	160	16,5	8,5	3	5
	Tranås	2	31	11	7	13
	Värnamo	113	20	6,5	4	9,5
Kalmar län	Emmaboda	152	17	8,5	3	5,5
	Hultsfred	192	10,5	5	1,5	4
	Kalmar	89	22	8	4	10
	Mönsterås	16	30	10	6	14
	Mörbylånga	135	18,5	7,5	2	9
	Nybro	8	30,5	10,5	6	14
	Oskarshamn	191	11	4	3	4
	Torsås	187	12	3	3,5	5,5
Kronobergs län	Västervik	76	23,5	9,5	4	10
	Alvesta	89	22	10	3	9
	Lessebo	164	16	3	3,5	9,5
	Ljungby	96	21,5	8	5	8,5
	Markaryd	129	19	6	4,5	8,5
	Tingsryd	174	14,5	5,5	4	5
	Uppvidinge	76	23,5	6,5	7	10
	Växjö	33	27,5	9	6	12,5
Norrbottens län	Älmhult	37	27	10	6	11
	Arjeplog	2	31	11	7	13
	Arvidsjaur	160	16,5	7,5	3,5	5,5
	Gällivare	22	29	10	6	13
	Haparanda	89	22	10	3	9
	Jokkmokk	96	21,5	5	3,5	13
	Kalix	2	31	10	7	14
	Luleå	2	31	11	6	14
Skåne län	Pajala	203	5	3	0	2
	Piteå	8	30,5	11	7	12,5
	Bjuv	181	13	5,5	1	6,5
	Bromölla	2	31	11	7	13
	Burlöv	160	16,5	6,5	3,5	6,5
	Båstad	168	15,5	6	2	7,5
	Helsingborg	113	20	7,5	4	8,5
	Hässleholm	144	17,5	7,5	4,5	5,5
Kristianstad	37	27	8,5	6	12,5	

Län	Kommun	Ranking	Total-poäng	Planer för friluftsliv	Information och samarbete	Aktiviteter inom friluftsliv	
Skåne län	Kävlinge	177	14	5,5	1	7,5	
	Landskrona	48	26	10	5	11	
	Lomma	16	30	10	7	13	
	Lund	57	25,5	6,5	7	12	
	Sjöbo	113	20	5,5	5	9,5	
	Staffanstorps	189	11,5	3	3	5,5	
	Svalöv	121	19,5	8,5	5	6	
	Tomelilla	140	18	6	2,5	9,5	
	Ystad	66	24,5	6,5	6	12	
	Åstorp	61	25	7	6	12	
	Ängelholm	61	25	8	6	11	
	Örkelljunga	89	22	8	3,5	10,5	
	Östra Göinge	66	24,5	9,5	6	9	
	Stockholms län	Haninge	160	16,5	5,5	3	8
		Huddinge	22	29	9,5	7	12,5
Lidingö		96	21,5	9	4	8,5	
Nacka		76	23,5	6	5	12,5	
Norrtälje		57	25,5	9	5	11,5	
Nynäshamn		197	9	5	2	2	
Salem		178	13,5	3,5	2,5	7,5	
Sigtuna		195	9,5	3,5	2,5	3,5	
Sollentuna		81	23	6,5	5	11,5	
Solna		129	19	6	4,5	8,5	
Stockholm		61	25	8,5	5	11,5	
Sundbyberg		181	13	6,5	0	6,5	
Tyresö		48	26	8,5	6	11,5	
Täby		152	17	6,5	3	7,5	
Upplands Väsby		168	15,5	4	5	6,5	
Upplands-Bro		81	23	9	4,5	9,5	
Vallentuna		129	19	8,5	3	7,5	
Värmdö		152	17	7	3,5	6,5	
Österåker		135	18,5	8,5	2,5	7,5	
Södermanlands län		Eskilstuna	44	26,5	9	5	12,5
	Flen	144	17,5	6	4,5	7	
	Gnesta	164	16	4	3,5	8,5	
	Katrineholm	103	21	7,5	3,5	10	
	Nyköping	89	22	6,5	5	10,5	
	Strängnäs	140	18	8	4,5	5,5	
	Trosa	129	19	6,5	5	7,5	
Vingåker	181	13	4,5	3,5	5		

Län	Kommun	Ranking	Totalpoäng	Planer för friluftsliv	Information och samarbete	Aktiviteter inom friluftsliv
Uppsala län	Enköping	172	15	9,5	4,5	1
	Heby	66	24,5	7	6	11,5
	Håbo	66	24,5	7,5	5	12
	Knivsta	121	19,5	3	5	11,5
	Tierp	33	27,5	10	6	11,5
	Uppsala	27	28,5	10	6	12,5
	Älvkarleby	140	18	3,5	4	10,5
	Östhammar	135	18,5	6,5	5	7
Värmlands län	Eda	135	18,5	6	5	7,5
	Filipstad	29	28	10	5	13
	Forshaga	152	17	7,5	4,5	5
	Hagfors	29	28	8	6	14
	Hammarö	144	17,5	7	2,5	8
	Karlstad	66	24,5	6,5	4	14
	Kristinehamn	66	24,5	8	6	10,5
	Munkfors	121	19,5	8,5	4,5	6,5
	Storfors	152	17	3	4,5	9,5
	Säffle	37	27	10	5	12
Västerbottens län	Torsby	129	19	8	5	6
	Årjäng	201	7,5	3,5	1	3
	Bjurholm	109	20,5	8	5	7,5
	Dorotea	194	10	1	2,5	6,5
	Lycksele	48	26	8	5	13
	Robertsfors	57	25,5	9	4,5	12
	Skellefteå	37	27	8,5	6	12,5
	Sorsele	37	27	10	6	11
	Umeå	16	30	10	6	14
	Vilhelmina	2	31	10	7	14
Västernorrlands län	Vännäs	113	20	7	4,5	8,5
	Åsele	48	26	8	6	12
	Härnösand	44	26,5	10	4	12,5
	Kramfors	61	25	8	5	12
	Sollefteå	48	26	9,5	5	11,5
	Sundsvall	1	32	11	7	14
	Timrå	113	20	6	2	12
	Ånge	178	13,5	1	5	7,5
Västmanlands län	Örnsköldsvik	27	28,5	9	7	12,5
	Fagersta	201	7,5	2	1	4,5
	Hallstahammar	76	23,5	9	4	10,5
	Köping	66	24,5	10	6	8,5
	Sala	37	27	11	5	11

Län	Kommun	Ranking	Totalpoäng	Planer för friluftsliv	Information och samarbete	Aktiviteter inom friluftsliv
Västra Götalands län	Västerås	8	30,5	9,5	7	14
	Alingsås	84	22,5	8	5	9,5
	Bengtsfors	144	17,5	7	4	6,5
	Bollebygd	199	8	2	1	5
	Borås	76	23,5	7	6	10,5
	Essunga	187	12	6	4	2
	Grästorp	121	19,5	6,5	3	10
	Gullspång	33	27,5	6,5	7	14
	Göteborg	48	26	8	6	12
	Götene	66	24,5	10	4	10,5
	Herrljunga	96	21,5	8,5	5	8
	Hjo	152	17	5,5	3	8,5
	Härryda	48	26	8	6	12
	Karlsborg	140	18	9,5	2	6,5
	Lidköping	66	24,5	9	4	11,5
	Lysekil	181	13	5,5	0,5	7
	Mariestad	152	17	7	3,5	6,5
	Mellerud	197	9	4	2	3
	Orust	204	3,5	1,5	2	0
	Partille	109	20,5	9,5	3	8
	Strömstad	57	25,5	11	4	10,5
	Svenljunga	103	21	8	5,5	7,5
	Tibro	109	20,5	7	4,5	9
	Tjörn	21	29,5	11	6	12,5
	Tranemo	178	13,5	3,5	3,5	6,5
	Uddevalla	44	26,5	10	6	10,5
	Ulricehamn	113	20	8,5	4,5	7
Vara	144	17,5	6	4	7,5	
Vårgårda	75	24	9,5	5	9,5	
Åmål	61	25	8	5	12	
Öckerö	121	19,5	7,5	5	7	
Örebro län	Askersund	121	19,5	10	5	4,5
	Hällefors	164	16	6,5	4	5,5
	Karlskoga	16	30	11	7	12
	Kumla	168	15,5	6	4	5,5
	Nora	181	13	7	5	1
Östergötlands län	Örebro	8	30,5	11	7	12,5
	Finspång	22	29	10	5	14
	Linköping	16	30	10	6	14
	Mjölby	144	17,5	5,5	4	8

Län	Kommun	Ranking	Totalpoäng	Planer för friluftsliv	Information och samarbete	Aktiviteter inom friluftsliv
Östergötlands län	Motala	84	22,5	9	4	9,5
	Norrköping	89	22	5,5	6	10,5
	Söderköping	174	14,5	5,5	3,5	5,5
	Valdemarsvik	84	22,5	8,5	6	8
	Ydre	109	20,5	8	5	7,5
	Åtvidaberg	192	10,5	2	3	5,5
	Ödeshög	152	17	6	4	7

7 Årets friluftskommun 2018

De flesta kommunerna har i årets undersökning uppnått mycket goda resultat. Maximalt antal poäng i undersökningen är 32 poäng fördelat på; *Planer för friluftsliv* 11 poäng, *Information och samarbete* 7 poäng samt *Aktiviteter inom friluftsliv* 14 poäng.

Tjugo kommuner har fått 30 poäng eller mer. Högst resultat får Sundsvalls kommun, som har uppnått maximala 32 poäng. Sex kommuner har uppnått 31 poäng. Mediankommunen uppnår i undersökningen ett totalresultat på 21,5 poäng.

Följande kommuner har fått flest antal poäng i undersökningen:

Kommun	Ranking	Totalpoäng	Planer för friluftsliv	Information och samarbete	Aktiviteter inom friluftsliv
Sundsvall	1	32	11	7	14
Arjeplog	2	31	11	7	13
Bromölla	2	31	11	7	13
Kalix	2	31	10	7	14
Luleå	2	31	11	6	14
Tranås	2	31	11	7	13
Vilhelmina	2	31	10	7	14
Jönköping	8	30,5	11	7	12,5
Leksand	8	30,5	11	7	12,5
Nybro	8	30,5	10,5	6	14
Piteå	8	30,5	11	7	12,5
Söderhamn	8	30,5	11	7	12,5
Västerås	8	30,5	9,5	7	14
Örebro	8	30,5	11	7	12,5
Östersund	8	30,5	11	7	12,5
Karlskoga	16	30	11	7	12
Linköping	16	30	10	6	14
Lomma	16	30	10	7	13
Mönsterås	16	30	10	6	14
Umeå	16	30	10	6	14
Tjörn	21	29,5	11	6	12,5
Finspång	22	29	10	5	14
Gällivare	22	29	10	6	13
Huddinge	22	29	9,5	7	12,5
Karlshamn	22	29	10	5	14
Åre	22	29	10	6	13
Uppsala	27	28,5	10	6	12,5
Örnsköldsvik	27	28,5	9	7	12,5
Eksjö	29	28	10	6	12
Filipstad	29	28	10	5	13
Hagfors	29	28	8	6	14
Älvdalen	29	28	8	6	14

8 Årets förbättrare 2018

Flertalet kommuner har i årets undersökning uppnått mycket goda resultat, jämfört med det genomsnittliga resultatet av de tre senaste årens undersökningar. Den kommun som har förbättrat sig mest är Hagfors kommun, följt av Smedjebacken, Håbo, Vilhelmina och Åre. Mediankommunen uppnår i undersökningen en positiv differens på nio procent.

Följande kommuner har förbättrat sina poäng mest jämfört med genomsnittet från de tre senaste årens undersökningar:

Kommun	Differens	Totalpoäng 2018	Andel av totalpoäng 2018	Andel av totalpoäng 2015-2017
Hagfors	57%	28	88%	30%
Smedjebacken	49%	27	84%	35%
Håbo	48%	24,5	77%	28%
Vilhelmina	48%	31	97%	48%
Åre	48%	29	91%	42%
Alingsås	42%	22,5	70%	28%
Uppvidinge	42%	23,5	73%	31%
Solna	41%	19	59%	19%
Gullspång	40%	27,5	86%	46%
Eksjö	38%	28	88%	50%
Strömstad	34%	25,5	80%	45%
Ystad	33%	24,5	77%	43%
Askersund	33%	19,5	61%	28%
Herrljunga	33%	21,5	67%	34%
Svenljunga	31%	21	66%	35%
Härnösand	30%	26,5	83%	53%
Sorsele	30%	27	84%	55%
Åstorp	29%	25	78%	49%
Öckerö	29%	19,5	61%	32%
Åsele	29%	26	81%	53%
Eda	28%	18,5	58%	30%
Sollefteå	28%	26	81%	53%
Timrå	28%	20	63%	34%
Uddevalla	28%	26,5	83%	55%
Köping	27%	24,5	77%	50%
Ljusdal	27%	22,5	70%	44%
Arvidsjaur	26%	16,5	52%	26%
Kramfors	26%	25	78%	52%
Lessebo	26%	16	50%	24%
Säffle	26%	27	84%	58%
Vara	26%	17,5	55%	29%

Bilaga 1 - Enkät

A. Kommunens planer för friluftsliv

1. Har din kommun en tjänsteperson (eller flera) med uttalat ansvar för frågor gällande kommunens verksamhet inom friluftsliv (friluftsstrategi, friluftssamordnare eller motsvarande) alternativt att ansvaret för friluftslivsfrågorna tydligt ingår i en tjänstepersons uppdrag (t ex fritidschefens).
(1 poäng om Ja på frågan, mål 2)

2. Innehåller kommunens översiktsplan (eller fördjupningar/tillägg till denna) ett avsnitt om friluftsliv, där ambitionerna framgår tydligt och planen/fördjupningen/tilläggen är beslutade eller aktualitetsprovade de senaste fyra åren?
(2 poäng om Ja på frågan, mål 4)

3. Har din kommun en politiskt antagen friluftslivsplan, friluftsstrategi och/eller friluftspolicy innehållande exempelvis konkreta mål, riktlinjer, hantering av markkonflikter, planering för friluftsliv?
(1 poäng om Ja på frågan, mål 1, 2 och 4)

4. Finns naturturism med som en strategisk fråga eller tydligt införlivat i ett eller flera styrdokument (t ex näringslivsplan eller dyl)?
(1 poäng om Ja på frågan, mål 6)

5. Finns det i din kommun avsatta resurser för friluftsliv i den kommunala budgeten (ekonomiska och/eller personella)?
(1 poäng om Ja på frågan, mål 1)

6. Finns det i kommunen säkerställda friluftsområden? (I detaljplan eller i kommunalt beslutade naturreservat)
(2 poäng om Ja på frågan, mål 4 och 7)

7. Har något säkerställt friluftsområde:
a) Utpekade värden för natur- och kulturmiljö?
b) Låga ljudnivåer som en särskild kvalitet?
(max 1 poäng om a och/eller b uppfylls, mål 4 och 7)

8. Har något säkerställt friluftsområde god tillgänglighet för funktionsnedsatta?
(0,5 poäng om Ja på frågan, mål 1)

9. Har merparten skolor (>50%) i kommunen tillgång till säkerställd natur inom 300 meter med syftet att kunna användas under skoltid
(1,5 poäng om Ja på frågan, mål 8)

B. Kommunens information och samarbete kring friluftsliv

1. Har kommunen tillhandahållit information med syftet att:

- a) Stimulera naturturism?
- b) Visa på friluftslivets hälsofrämjande effekter riktad till invånarna i kommunen?
- c) Informera om allemansrätten?

(1 poäng om Ja per delfråga, mål 3, 6 och 9)

2. Arbetar kommunen med naturvägledning? Om ja, i vilka former:

- a) Anordnade guidningar (egna eller via andra organisationer/entreprenörer)
- b) Nya metoder till exempel mobil naturvägledning och geocoaching
- c) Utomhuspedagogik och kulturarvpedagogik
- d) Kommunalt naturum – som kommunen driver själv eller tillsammans med andra (utom staten)
- e) Kommunal naturskola
- f) Utställningar
- g) Regelbunden marknadsföring och annonsering
- h) Annat, nämligen:

(0,5 poäng om Ja per delfråga, max 1 poäng, mål 1)

3. Har din kommun ett friluftsråd eller liknande? (För dialog med till exempel ideella friluftorganisationer, stiftelser, markägare med flera kring friluftslivsfrågor i kommunen)

(1 poäng om Ja på frågan, mål 2)

4. Har din kommun en politiskt beslutad samverkans- eller planeringsgrupp för friluftsliv där flera verksamhetsområden ingår (exempelvis planering, näringsliv, kultur & fritid, markförvaltning, naturvård, förskola & skola)?

(1 poäng om Ja på frågan, mål 2)

5. Har din kommun under 2017 aktivt samverkat kring friluftslivsfrågor över kommungränserna?

- a) Deltagit i möten om friluftsliv med länets kommuner anordnade av t ex länsstyrelse/region/landsting
- b) Organiserat samarbete kring friluftsliv med grannkommun(-er)
- c) Erfarenhetsutbyte kring friluftsliv (studiebesök etc) med kommuner utanför länet

(0,5 poäng om Ja per delfråga, max 1 poäng, mål 2)

C. Aktiviteter och insatser inom friluftsliv 2017

1. Har din kommun genomfört aktiviteter för att stimulera friluftsliv, riktade till:
- a) Kommunens pensionärer?
 - b) Kommuninvånare med utländsk härkomst?
 - c) Personer med funktionsnedsättning?
 - d) Barn och ungdomar (för att stimulera barn och ungdomars till friluftsliv på fritiden, dvs ej inom skolverksamheten)?
 - e) Förskolor, grundskolor och/eller gymnasieskolor?
- (1 poäng om Ja per delfråga, mål 1 och 9)*

2. Ingår friluftsliv på ett tydligt sätt i kommunens systematiska kvalitetsarbete i förskolor, förskoleklasser och grundskolor?
- (1,5 poäng om Ja på frågan, mål 8)*

3. Finns möjlighet att ta sig till naturområden i kommunen med kollektivtrafik (linjetrafik eller arrangerade resor)?
- (1 poäng om Ja på frågan, mål 5)*

4. Arbetar kommunen aktivt för att underlätta tillgängligheten till natur genom stigar, leder, ridvägar, cykelvägar etc?
- (1 poäng om Ja på frågan, mål 1)*

5. Arbetar kommunen aktivt med att bevara, utveckla eller restaurera bostadsnära naturområden för friluftsliv med syfte att stimulera till mer utevistelse?
- (1,5 poäng om Ja på frågan, mål 5)*

6. Finns det i din kommun avsatta medel i den kommunala budgeten för bidrag till friluftorganisationerna?
- (2 poäng om Ja på frågan, mål 1)*

7. Har din kommun sökt och beviljats medel via den lokala naturvårdssatsningen (LONA) och genomfört aktiviteter under 2017?
- (1 poäng om Ja på frågan)*

8. Genomför kommunen kartläggningar för att förbättra underlaget för planering och åtgärder för friluftslivet (t.ex. besöksräkning, intervjuer, enkäter etc.)?
- (1 poäng om Ja på frågan, mål 10)*

D. Öppen fråga (Goda exempel med spridningspotential)

Denna del av enkäten besvaras med syfte att:

- sprida goda exempel i arbetet med att bidra till att uppnå de friluftspolitiska målen
- användas som utslagsfråga mellan kommuner som fått högst, men lika många, poäng (juryn förbehåller sig då rätten att välja en vinnare utifrån deras bedömning).

I arbetet med att sprida goda exempel uppmärksammas kommuner som jobbat framgångsrikt utifrån sina förutsättningar. Särskild vikt kommer att läggas på framgångsrik samverkan mellan olika aktörer samt framåtsyftande innovativa exempel på arbete för att nå de nationella friluftslivspolitiska målen.

Vi ber er ange ett exempel, max 700 tecken, ca sju-åtta meningar! Ange gärna en länk för vidare information.

Bilaga 2 – Motivering och det goda exemplet

I denna bilaga redovisas goda exempel från de fem kommuner som fått flest poäng i respektive kommungrupp samt de fem kommuner som har förbättrat sina poäng mest jämfört med genomsnittet från de tre senaste årens undersökningar. Syftet är att kommuner med liknande förutsättningar ska kunna ta del av varandras goda exempel.

Kommungrupp A - Storstäder och storstadsnära kommuner

Lomma kommun

Att lyfta vattendrag eller kust som samlande och engagerande objekt. På det sättet kan man integrera kustzonsförvaltning, vattenförvaltning och friluftsliv med landsbygdsutveckling. Genom att samla en grupp (t ex byaråd) kring t ex ett vattendrag, genomföra ett projekt för att få till stånd t ex en vandringsslinga så får kommunen flerfaldigt tillbaks i form av engagemang, levande landsbygd och kanaler för kunskaps spridning.

På samma sätt arbetar vi med havsfrågorna och de föreningar och näringar som är beroende av havet.

Huddinge kommun

Vi har arbetat med flera riktade insatser för att tillgängliggöra natur för så många som möjligt. Detta genom anläggande av flera leder med hög tillgänglighet, enkel information, god vägvisning etc. Längd leder i tre olika tillgänglighetsklasser är en del i uppföljningen av naturvårdsförvaltningen i kommunen.

Ett nytt enkelt och tydligt ledsystem har byggts upp där vi både arbetar med färg (formspråk) och genom namnsättning. Även en ny Huddingeled som är 90 km har påbörjats 2017 och avslutas 2018. Den passerar igenom Huddinges alla 12 naturreservat. Detta kompletteras med god vägvisning med avståndsinformation till besöksmål.

Samarbete sker med flera föreningar för att särskilt satsa på ungdomar. Nämnas kan bl a samarbete med sportfiskarna där det både inneburit guidningar och fiskevårdsåtgärder med ungdomar.

Via sociala medier sprids minst 2 gånger i veckan tips på vad man kan göra i naturen. Detta inspirerar till mer besök.

En särskild satsning på att visa kulturlämningar i naturen har startats 2017. Det har under året inneburit att vi invigt vår första fornstig (4,5 km) i kommunen. Över 400 personer kom till invigningen. Att visa kulturlämningar är ofta en bra port ut för många att hitta ut i naturen.

Under 2017 anordnade kommunen tillsammans med en ideell svampförening "Svampens dag". Detta var första gången detta skedde och det blev ett lyckat arrangemang vi fortsätter att utveckla framöver.

Naturkartan är ett digitalt instrument som nu sjösatts och som ska hjälpa besökare att hitta ut i våra naturreservat.

Grunden för vårt lyckade friluftslivsarbete är skyddet av natur. Kommunen har ca 40% av kommunens yta skyddad som naturreservat där friluftsliv är ett av de tyngsta skyddsmotiven.

Göteborgs stad

Grön och skön stad var 2017 års fokus för Göteborgs stads satsningar inför stadens 400-årsjubileum 2021. För att inspirera och locka folk att ta sig ut till nya områden placerades konstverk ut i naturen på sju geografiskt olika platser i kommunen som går att nå med kollektivtrafik. Projektets idé var att få upp ögonen för de lite okända vackra gröna områden och parker som finns runt om i Göteborg; www.goteborg.com/land-art-2017/

Ett av de utvalda områdena var Torslandaviken. I samband med arbetet gjorde Västra Hisingens stadsdelsförvaltning broschyren ”Välkommen till Torslandaviken” som berättar mer om områdets historia, natur- och kulturvärden för att inspirera och locka till fler besök.

<http://goteborg.se/wps/wcm/connect/b63dd04f-18ba-498a-90dc-9716df0246bd/Valkommen%2Btill%2BTorslandaviken.pdf?MOD=AJPERES>

Härryda kommun

För en månad sedan gjorde vi en struktur för samverkan mellan Fritidskontoret (som vet mycket om förhållandevis enkla insatser tex ridstigar, badplatser, fågeltorn om friluftsliv) med Samhällsbyggnadskontoret (som vet mycket om avancerad fysisk samhällsplanering exv trafikleder, cykelvägar, tysta områden, skolskogar etc).

Nu är vi en kommunekolog/miljösamordnare och en planeringsledare som inom våra tjänster skall synka detta + hitta inspiration med storasyster i väster: Göteborg och alla dess cykelstigar, ridstigar mm. Vi utvecklar Göteborgarnas friluftsliv österut, utan att de ännu vet om det!

Tyresö kommun

Naturskolan har under vintern 2017/2018 genomfört ett antal temadagar för Njupkärr skola i syfte att nå nyanlända i ett integrationsprojekt. Temat är vinter.

Naturguidningar ges även för elever som går på SFI samt för personer med funktionsnedsättning.

Vi har tillsammans med Studieförbundet genomfört en studie av tillgängligheten i Alby friluftsområde.

Idag finns sju naturreservat i kommunen och två till är planerade.

Kommungrupp B - Större städer och kommuner nära större stad

Sundsvalls kommun

Under 2017 satsade Sundsvalls kommun 15 miljoner kronor på att skapa trivsammare, tillgängligare och tryggare närskogar i ett flertal områden på Sundsvalls landsbygd. Arbetet genomfördes efter omfattande samråd med skolor, föreningar och boende i byarna. Skogar, parkområden samt stigar och leder har rustats upp inom 300 meter från samhällena. Arbetstakten motsvarar mer än 100-års arbeten för skogsskötseln och har gjort den bostadsnära naturen avsevärt tryggare och mer inbjudande för nära 15 000 personer.

Projektet påverkar inte mindre än sju av de tio friluftspolitiska målen positivt.

Luleå kommun

Nyinvigning av Gammelstadsvikens naturreservat. Samverkansprojekt mellan Luleå kommun, Länsstyrelsen, Ornitologiska föreningen och Facebook (Guldkant Gammelstadsviken). Nya vandringsleder har anlagts och fågeltorn samt broar har renoverats. Installationer av anpassningar för funktionsvarianter har genomförts i området för att öka tillgängligheten. Ett nytt pedagogiskt utbildningsmaterial riktat till lärare och elever har tagits fram i samverkan mellan Barn- och utbildningsförvaltningen och Ornitologiska föreningen. Projektet har delvis finansierats via LONA.

Tranås kommun

Tätortsnära friluftslivet i samverkan med samhällsbyggnadsförvaltningen på ett kreativt och framgångsrikt sätt.

Östanåparken har tillgängliggjorts så alla kan gå, cykla, rulla både i själva den gröna lungan men också på spänger längs vattnet.

Samverkan med SOL Tranås och Sommen skidklubb när det gäller utveckling av bådas spårområden.

Reservatskommittén en framgångsfaktor i naturreservatet för friluftsliv. Markägare, föreningar, kommunens olika aktörer som socialtjänst och allmänhet med Kultur och fritid i spetsen.

Holavedsleden där samverkan med länsstyrelsen, markägare och ideella krafter i samverkan längs Holavedsleden.

Gröna jobb, en arbetsmarknadsåtgärd har möjliggjort Romanöleden och hela projektet bygger på perspektiv som tillgänglighet och delaktighet minska utanförskap och segregation.

Jönköpings kommun

En reviderad version av kommunens politiskt antagna friluftspan är precis framtagen. Den versionen har sin utgångspunkt från de 10 friluftspolitiska målen med fokus på 6 av dem. Budget- och målarbetet dockar således an direkt till de politiska målen.

En framgångsfaktor är att vi sedan 2016 har ”friluftspolitiska ambassadörer”, politiker från fem nämnder. Jönköpings kommun initierade en regional tankesmedja tillsammans med Länsstyrelsen i Jönköpings län (2015) som numera är etablerad och genomförs en gång per år. Vi arbetar nära föreningsliv, Biosfärområdet och kommuninvånare via fokusgrupper och utvecklingsgrupper i kommundelarna. 2017 stod en stor satsning på tillgänglig natur klar – Dumme mosse naturreservat. Ett stort samverkans projekt mellan kommunen (Tekniska kontoret och arbetsmarknadsavdelningen), HSO och Länsstyrelsen i Jönköpings län.

Länk:<https://www.jonkoping.se/upplevagora/friluftslivochmotion/naturreservat/naturreservatdummemosse.4.74fef9ab15548f0b8001b9f4.html>

Länk; <http://www.ostravatterbranterna.se/>

Västerås stad

Västerås har byggt ett nytt besökscenter vid Anundshög.

Anundshög i Västerås är ett av landets centrala fornlämningsområden och i anslutning till området har man skapat natur- och kulturvägledning. Det ordnas guidningar i området och även föreläsningar i besökscentret.

För de som inte har möjlighet att ansluta till de guidade turerna finns det även audioguider till natur- och kulturstigen.

<http://www.anundshog.se>

Örebro kommun

DIGIFYS

Digifys är ett Vinnova-projekt som nu går in på sista året i steg 3. Det övergripande målet är att främja barns rätt till lekmiljöer med högt lekvärde. Och därmed bidra till barns välmående, hälsa och utveckling. En utgångspunkt är att naturen ofta är den bästa lekmiljön. Men att vuxna som planerar lekmiljöer hellre köper in färdiga lekredskap som ställs ut på en platt och kal yta. Inom projektet utvecklas därför ett lekkoncept som kallas DigiPlayscape. Konceptet innebär att interaktiva lekredskap med integrerad digital teknik placeras ut i ett grönt leklandskap eller naturmiljöer med rik tillgång på lösa material som kan användas i leken. På så sätt är tanken med DigiPlayscape att förena det bästa av två lekvärldar – rika naturmiljöer och digitala effekter – för att skapa intressanta och stimulerande lekmiljöer där barnens egen fantasi och utforskande står i fokus.

Digifys är ett samverkansprojekt med många partners som alla bidrar med olika kompetenser. KTH står för projektledning, och forskare härifrån tillsammans med forskare från Uppsala universitet och SLU är tillsammans med andra partners ansvariga för konceptutveckling och analys av lekvärde. Urbio är landskapsarkitekter som ansvarar för gestaltungsförslag där lekutrustning integreras i landskapet. Nordic Parks designar och tillverkar lekredskapen, i samarbete med Prisma Tibro som har ansvar för de digitala komponenterna. ST solutions sköter programmering av mjukvara. Tom Tits och Örebro kommun är testbäddar, där sammanlagt tre lekmiljöer ska byggas, och Örebro ansvarar även tillsammans med andra partners för att ta fram stöd för beställare av lekmiljöer. NCC med nationellt renoveringscentrum ansvarar tillsammans med andra partners för kommunikation.

Östersunds kommun

Vinterparken är ett friluftsområde i Badhusparken vid Östersunds småbåtshamn, samt ute på Storsjöns is. Här finns aktiviteter som tilltalar alla. I Storsjöodjuret Birgers lekland kan man leka och åka pulka. Även slackline, linbana och skridskobana med labyrint samt norrskensutställning finns i Vinterparken. På Storsjöns is finns 2 mil upplogad isbana samt dragna skidspår med utsikt mot Oviksfjällen. Denna kallas för Medvinden. Här färdas man på långfärdsskridskor, med häst och släde, skridskoåkning med barnvagn, på skidor, med spark eller på fötter m.m. Rykten säger att många som bor på Frösön och jobbar i centrala Östersund "tar skridskorna till jobbet". Vinterparken stimulerar till utomhusaktiviteter, socialt umgänge och lek för alla åldersgrupper mitt i centrala Östersund och med bra kommunikationer. Startpunkten är också en populär utbildningsplats för skolor och föreningar gällande issäkerhet och prova att hoppa i isvak.

Länk: <http://www.ostersund.se/uppleva-och-gora/turism-och-sevardheter/vinterparken.html>

Kommungrupp C - Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner

Arjeplogs kommun

Kommunen samverkar med ett nätverk bestående av initiativtagare och toppentusiaster både ideella och företagare i friluftskonceptet *"Top of Arjeplog"*. Det går ut på att det presenteras tio toppar (och fem bonustoppar) på ett toppkort, ett för vinter och ett för sommartoppar. Kortet är gratis för barn under 18 år och andra löser ett kort för 200 kr. Deltagarna går upp på toppar och kryssar i kortet som lämnas in. Resultatet av deltagande, lottdragning och prisutdelning sker på Centrumbiografen i Arjeplog i samband med höstmarknad/samisk vecka i oktober och för vintertopparna i samband med Arjeplogsdagarna i juli. Verksamheten är inte vinstdrivande och bygger på ideella insatser. Kommunen har tagit fram utflyktsguider till topparna med kartor, information om natur- och kulturlandskapet. Verksamheten har direkt och indirekt koppling till samtliga 10 friluftspolitiska målen. Under år 2017 har ansökts om medel för ytterligare utveckling under kommande år. Mer än tio procent av fjällkommunen Arjeplogs invånare är idag toppvandrar. Top-aktiviteterna har spridit sig också till Arvidsjaur och Älvsbyns kommuner. *"Med toppturerna har folk i Arjeplog börjat att turista i sin egen kommun. Generationer vandrar tillsammans och det är samtidigt ett sätt att bättra på sin kondition"*, säger Anna Blomgren, turistbyråansvarig i Arjeplog, som under flera somrar har vandrat med hela familjen, man och fyra barn, på topparna. Och oftast tar de alla tio topparna.

<http://topofarjeplog.blogspot.se/>
www.arjeploglapland.se/se-gora/top-of-arjeplog-summer/
www.arjeploglapland.se/se-gora/top-of-arjeplog/

Bromölla kommun

Vi skulle vilja framhålla det fina och nära samarbetet med Havsdrakarnas Hus.

Här kan du se och förundras över vad Kritahavets invånare- bland annat de mäktiga Havsdrakarna- har lämnat efter sig i form av 80 miljoner år gamla visitkort. Utställningen är tillgänglig för allmänheten året runt och är helt gratis att besöka. Det finns även möjlighet att besöka fältstationen där dessa visitkort har hittats och själv prova lyckan i att göra egna fynd, tillsammans med hobbypaleontologen Filip Lindgren. Fyndgaranti utlovas!

Filips stora intresse och engagemang är av stor betydelse för den fina samverkan som finns till kommunen, både när det gäller turism och näringsliv.

Denna fossilrikedom är unik för vårt område och har satt både Skåne och Sverige på kartan. Tidskrifter som Die Zeit har varit här och skrivit om området, man har även haft besök av Lonely Planet och National Geographic.

Vi vill även framhålla det pedagogiska samarbetet man har till skolorna i både Bromölla kommun och grannkommunerna, där eleverna får lära sig om sin hembygd och det rika natur- och kulturarv vi har tillgång till.

Fältstationen ligger strax utanför tätorten Näsrum, Bromölla kommun. Området inbjuder till ett rikt friluftsliv med lättillgängliga vandringsleder och cykelvägar. Natursköna omgivningar där kunskap och friluftsliv kopplat till folkhälsa har möjlighet att gå hand i hand. Högt på prioriteringslistan hamnar ett hållbart tankesätt med bland annat allemansrätten i fokus!

www.havsdrakarnashus.se/

Kalix kommun

För att ge invånare och besökare god kunskap om friluftslivets möjligheter har vi gjort en ”reklamfilm” i samarbete med föreningslivet. Filmen ger kunskap om friluftslivets möjligheter, visar var tillgänglig och skyddad natur finns samt att tätortsnära natur är en viktig del för kommunens attraktivitet. Allemansrättens möjlighet att röra sig fritt i naturen. Ansvar för natur och djurliv samt visa hänsyn mot varandra. Friluftslivet påverkan på folkhälsan, ger goda uppväxtvillkor för de unga samt att människor kan behålla eller förbättra sin hälsa. Stora möjligheter till ett brett och rörligt friluftsliv finns. Marknadsföring av kommunens landsbygd och möjligheter till friluftaktiviteter där.

Leksands kommun

Kommunen arbetar aktivt med att utveckla och förbättra våra vandringsleder. Vi gör detta genom att samarbeta med olika aktörer, såsom exempelvis grannkommuner, Visit Dalarna, Region Dalarna, Hiking-Dalarna och fäbodlag. Vi har tätortsnära vandringsleder, som anpassats för personer med funktionsnedsättning, men även leder som går förbi fäbodlar och genom vildmark. Under året har bland annat förbättringar gjorts runt Limsjön, leden används av såväl personer med funktionsnedsättning, barnfamiljer och löpare. I Skallskog har vi involverat både stugägare och fäbolaget, tillsammans har vi tagit fram kulturhistoriskt material för att synliggöra denna levande fäbod. Kommunens arbete med vandringsleder bidrar även till förbättrad folkhälsa då de erbjuder möjlighet till vandring för alla åldrar och personer med varierad förmåga att ta sig fram i skog och mark. Vår vandringskarta finns tillgänglig såväl i pappersform som digitalt på vår hemsida.

<http://leksand.se/Uppleva-och-gora/Idrott-motion-och-friluftsliv/Friluftsliv-och-motion/Vandringsleder/>

Nybro kommun

Ett av kommunens största utvecklingsprojekt är att skapa ett centrum för naturupplevelser och friluftaktiviteter i Svartbäcksmåla aktivitetsområde. Satsningen sker i nära samarbete med föreningar och en bred dialog har genomförts med allmänhet, friluftorganisationer och skolor. Området är ett välkänt vintersportsområde och ambitionen är att utveckla området även under barmarkssäsongen. Svartbäcksmåla är skyddat som naturreservat och är ett av Sveriges allra största tätortsnära rekreativområden. Under 2018 utökas området med ytterligare 74 ha gammelskog och ett informationscentrum uppförs. Området är utpekade i översiktsplanen som ett bullerfritt område. Under 2017 genomfördes en svampinventering och resultatet, inkl områden för matsvamp, läggs ut på artportalen och områdets hemsida.

Piteå kommun

Mål: Tillgänglig natur för alla, Starkt engagemang och samverkan, Attraktiv tätortsnära natur, Friluftsliv för god folkhälsa

Vid isbanan i Piteå finns två "sparkeringar" med ett 50-tal lånespargar för barn och vuxna. Inför denna säsong har vi efter efterfrågan från ett dagcenter för personer med funktionsnedsättning tillgänglighetsanpassat två spargar. Dessa har en stabilare sits, bälte, reglerbart fotstöd och den ena sparken har även armstöd. Vi har även skridskokärlar och längdskidkärlar för gratis utlåning.

Kommunen samarbetar i stor utsträckning med det lokala föreningslivet. För att lyfta ett exempel har Piteå Snöskoterklubb specialbyggt en skoterkärl för målgruppen och varje vinter anordnas en friluftsdag för personer med funktionsnedsättning.

Isbanan lockar folk i alla åldrar att komma ut och röra på sig. Här promeneras, åks skridskor och skidor. Det finns ett vinterlekland med snöborg och pulkabackar. En kiosk som också har uthyrning av långfärdsskridskor. Här anordnas Pite Outdoor day som är en aktivitetsdag för hela familjen där man får testa på friluft- och utesportaktiviteter.

Söderhamns kommun

Vi väljer att lyfta fram kommunens tätortsnära skogsområde som är tillgänglighetsanpassat så att även rullstolsbundna personer kan vistas där. Stigsystemet är hårdgjort med grus och anpassat i bredd för rullstolar. Bänkborden är specialdesignade för rullstolar liksom utsiktsplatserna runt berget. Titta gärna på följande länk för mer information:

<http://www.soderhamn.se/upplevaochgora/nyhetsarkivupplevaochgora/nyheterfritidturismidrott/vastrabergetettbergforalla.5.29cee6fb14939362c921eba.html>

Årets förbättrare – de fem kommuner som har förbättrat sina poäng mest jämfört med genomsnittet från de tre senaste årens undersökningar.

Hagfors kommun

Hagfors kommun arbetar med att tillgängliggöra naturen för alla. Under 2017 invigdes naturreservat Mana-Örbäcken som endast ligger 600 meter från stadens stadskärna. Naturreservatet Mana-Örbäcken är en rullstensås med äldre än 200 år gammal tallskog. Bäckravinen som går igenom hela reservatet och är reservatets kärna hyser öring och flodpärlmussla. Hit kan alla enkelt ta sig och få njuta av en riktigt gammal skog. Naturreservatet är även elevernas skolskog, vilket vi tycker är väldigt viktigt ur ett pedagogiskt perspektiv. Här kan barnen inspireras och utveckla sin kunskap om naturen. Ökad kunskapen tror vi är nyckeln till engagemang och vilja att värna och bevara sin skog.

Vid invigningen kom drygt 200 barn och ungefär 100 vuxna som var med på olika aktiviteter. Barnen fick vara med i olika lekar och de vuxna fick följa med på en guidad tur genom reservatet.

Det finns ett flertal leder varpå några även är anpassade för rullstol. Närheten till staden och lättheten att röra sig i reservatet har visat sig vara otroligt viktigt för många olika människor. Utifrån reservatet kopplas även en längre led på, Åsenslingan, som går genom skogen upp till kommunens gamla slalombacke. Väl på toppen finns ett högt utkikstorn där man kan se över hela Hagfors och omliggande natur.

I ett annat naturområde som heter Brattfallet har vi leder som är klassade utifrån Värmlands leders standard. Längs leden finns det fina informationstavlor om historia, inlandsisen och arter längs vägen. En delsträcka av leden som går fram till utkiksplatsen vid vattenfallet är även anpassad för rullstol. På så sätt kan alla komma ut i naturen. Både i Brattfallet och i naturreservatet Mana-Örbäcken är alla rastplatser handikappanpassade, alla kan på så sätt njuta av en god matsäck vid ett robust timmerbord.

Vi arbetar aktivt för att skapa miljöer för spontant friluftsliv. I kommunen har vi bland annat 7 olika skidspår som möjliggör att invånarna enkelt kan komma ut både på vinter och sommar för att röra på sig. Antalet utegym har ökat, bland annat har man just byggt ett nytt intill Ekshärads slalombacke (som drivs ideellt av föreningslivet) för att området ska kunna nyttjas året om. Nu står vi även i startgroparna att bygga en frisbeegolfbana inne i centrala Hagfors.

Vi arbetar även aktivt med Klarälvsbanan och Klarälvsleden. Här kan besökaren färdas 9 mil på cykelväg längs Klarälven. Denna sträckning är lika viktig för lokalbefolkningen som för våra turister. Till fots, med rullskidor, med inlines eller på cykel kan man färdas från Hagfors till Karlstad på den gamla järnvägsbanken.

På somrarna har våra skolbarn möjlighet att vara med på sommarkollet som arrangeras av kommunen. Här får man vara i en trygg miljö och vistas i naturen. Vilket vi tror har många fördelar för många barn.

Smedjebacken

Fritidschef på 100% från 170301, som arbetar med fritids, friluft och föreningsfrågor på heltid.

Samverkan mellan fritidsenheten, tekniska kontoret och miljö-bygg för utökade möjligheter i kommunen.

Under 2017 samverkan med kommunens byalag och övriga föreningar för att få byalag och föreningslivet att delta i arrangemang för Smedjebackens kommuns invånare och turister. Kommunen har väldigt drivna byalag och föreningar.

Samverkan med Ludvika Kommun och Visit Dalarna för att utveckla friluftslivet i kommunen. Under 2018 delta mer i utbytessyfte mellan olika aktörer.

Deltar i Naturvårdsverkets pilotprojekt kartläggning av friluftsområden 2017-2018. Inventering av friluftsområden i kommunen.

Under januari och februari, 2018, dialogmöten med samtliga byalag och föreningar för en kartläggning av kommunens friluftsliv. Syftet är att medborgare ska få delta med synpunkter och dialoger om friluftslivet och dess betydelse.

Håbo

Under hösten 2017 har kommunen startat upp något som vi kallar ett ”skötselråd” för kommunens kommunala naturreservat Granåsen.

Anledningen till skötselrådets tillkomst är att få till en bättre kommunikation och planering kring skötseln av området som har ett högt besöksstryck och där många olika intressen möts.

Skötselrådet samlar representanter från föreningar, kommun och stiftelse som sköter området eller använder det regelbundet i sin verksamhet. Flera föreningar (skidklubb, friluftsförbundet och alpin förening) har sin basverksamhet i/i anslutning till området, öppna förskolan och skolor använder området frekvent, samt flera av kommunens enheter och Upplandsstiftelsen har olika skötselansvar i området. Att ha ett gemensamt forum som träffas flera gånger/år har varit väldigt uppskattat och lyckat och kommer förhoppningsvis att leda till att den framtida skötselplaneringen för området går mot ett gemensamt mål.

Detta anser vi vara ett gott exempel på hur man genom samverkan och regelbundna möten kan skapa en ”vi-känsla” och gemensamma mål.

Vilhelmina

Kring Baksjöjärn finns breda promenadstigar kantade av informationstavlor om floran, grillplatser med gratis ved och skydd för vind och regn, flertalet bryggor och en bred boardwalk med staket, stigar för hästridning och skoterleder.

Tjärnen hyser även inplanterad fisk och goda förutsättningar för fiske på en nivå som passar alla.

Området tjänar även som uteklassrum för ortens skolor flera gånger per läsår.

Norrut tornar skogen upp sig och söderut gränsas tjärnen av ett ypperligt aktivitetsområde med fotbollsplaner, beachvolleyplan, hockeypaviljong, frisbeegolfbana, utegym, badplats, lekpark och en hinderbana.

Ett område där de allra flesta kan hitta sin plats, oavsett om den är ute efter stilla reflektion, social interaktion eller varierad motion.

Åre

Åre har sedan 2014 arbetat strategiskt och långsiktigt, med hjälp av LONA och som en del av en naturlig integration, för att fler nyanlända ska få en relation till friluftsliv. Åre kommun vann Göta-priset 2017.

Första året började vi i liten skala med fiske i små grupper från båt. Vi fick bekanta oss med vad de nyanlända vill och introducera dem till friluftsliv i sin närmiljö. Det blev väldigt sårbart med ett fåtal personer engagerade och det blev tillgängligt för en lite grupp. Det var svårt att sprida budskapet om allemansrätten och vad friluftsliv ur ett större perspektiv.

År två tog vi fram en trycksak för att underlätta arbetet med allemansrätten i samband med utflykter. Vi kom ut på bra utflykter och de nyanlända fick en god kännedom om allemansrätten och sin närmiljö, men vi nådde fortfarande bara ut till en liten andel av våra nyanlända.

År tre hade vi tagit ett större grepp där fler på integrationservice (nuvarande inflyttarservice) är delaktiga och ser nyttan i LONA för integrationen. Vi har arbetat tillsammans med ideella föreningar. Det är svårt att nå riktigt bra arrangemang när man både ska vara ansvarig och sen se till att någon annan genomför arrangemangen ideellt. Det är svårt att ställa krav på ideella krafter när vi gläds åt att de ställer upp. Det är helt avgörande med samverkan. LONA har blivit en viktig del i att lära känna alla individer så att vi kan jobba tydligare mot sysselsättning. Vi har nu några arrangemang som är årligt återkommande.

I årets ansökan ligger därför fokus på att öka kvaliteten på arrangemangen genom att i högre utsträckning använda oss av lokala företag som är specialister på naturarrangemang. Vi har tänkt in matlagningen på ett mer konkret sätt i LONA. Tidigare har det fått vara en öppen eld där vi har lagat Krumelur och kokat kaffe pinnbröd, osv. Vi vill ge nyanlända förutsättning att själva kunna laga mat i naturen för att kunna göra längre utflykter. För tydligare kunskapsöverföring kommer vi jobba i mindre grupper när vi är ute.

Bilaga 3 – Öppna svar gällande Naturvägledning

Arbetar kommunen med naturvägledning? Om ja, i vilka former: (Svar under kategorin ”Annat”)

- Alla elever i åk 2, 5 och 8 deltar årligen i temadag för hållbar utveckling vid naturum Vänerskärgården -Victoriahuset/Läckö Slott. Bland annat tittar man på djur och natur i omgivningen.
- Anundshög natur och kulturvägledning
- Arrangerat fem öppna parkguidningar i naturområden. Naturens dag genomfördes med gott stöd av friluftsgårdar på nationella LONA-dagen 27/8.
- Broschyrer
- Cykelkarta - cykla i naturnära Tyresö
- Entréavlor med kartor m.m. friluftsinformation vid alla entréer till friluftsområden och vandringsleder (ca 30st olika områden)
- Ett nätverk av 8 naturpunkter på olika teman i olika rekreationsområden.
- Evenemang - ex slätterdag
- Exempelvis finns ett gömsle ”Gyltan” som är möjligt att boka in sig i för att spana på vilda djur, framförallt vildsvin och rådjur och dovvilt. Möjlighet att boka in guide under en kväll.
- Facebook med naturinriktning, Naturkartan, Naturpoddar, Fiskeguidning,
- Film om tillgängligt friluftsliv, Boken Borås Friluftsguide, Allemansrätt o friluftsliv för nyanlända, Skogsslinga för skolklasser i Älmås naturreservat, folder o pdf för de flesta naturreservat o fiskevårdsområden finns bl.a. på Turistbyrå o friluftsgårdarna samt biblioteken
- Filmer, bildspel, naturguide, fiskeguide, evenemangsfolder, friluftskarta/utflyktskarta
- Fiske- och fågelinformation utefter Gavleån.
- Friluftsdagar där föreningar med verksamhet inom friluftsliv och utesport håller i prova-på-aktiviteter.
- Friluftslivsveckorna. tre v på våren med föredrag, promenader, guide utflykter och utställning på Biblioteket. Veckorna sker i samarbete med ideella krafter.
- Friluftsvveckan
- Föreläsningar, informationstillfällen
- Föreläsningsprogram, instagram mm
- Föreningssamarbete
- gemensamma promenader
- genom LONA-projekt
- groddammar m.m. som eleverna ansvarar
- Happenings, t ex Lommabuktens dag eller fågeledorado Lomma
- Har våra friluftsområden och vandringsleder inlagda i Naturkartan, webb + mobil-app, tillsammans med Upplandsstiftelsen, Länsstyrelsen Uppsala och övriga kommuner i Uppsala län.
- Hemsida
- Hemsida visit kristiehamn och visit värmland

- <http://are.se/miljotrafik/miljo/naturvard>
- I friluftsområdet Lillsjön finns informativaskyltar som beskriver fåglar, geologi, fiskar, flora m.m.
- ideella föreningar
- Information om vandringsleder
- Informationsfoldrar med detaljkartor och friluft-, natur och kulturinformation över resp. friluftsområde både i pappers- och webb-format (ca 40st olika)
- Informationsskyltar längs bla Järnleden
- Informationsskyltar längs vandringsleder, snorkelleden m.m.
- Informationsskyltar om natur- och kultur inom resp. friluftsområde och längs våra vandringsleder (ca 30st olika områden)
- informationstavlor, broschyrer, webb
- Infotavlor med QR koder - teaterstycken
- Instagramkonto för naturvård och miljöövervakning
- Integrations introduktion
- karta
- Kartor och text på hemsida
- Kartunderlag och tryckt material från vår turistbyrå
- Kommunal natur/Ute förskola
- Kommunen planerar ett naturum i Oset och Rynningeviken och jobbar intensivt med frågan. Ett politiskt beslut kommer att tas efter valet 2018. Byggstart är planerad senast 2019.
- Kontinuerligt uppdaterad information på hemsidan, både under miljö och under turism, klickbara GIS-kartor.
- Kunskaps- och upplevelsespår för barn med info om djur i skogen.
- Lona projekt
- LONA-projekt
- Natur och kulturguide
- Natur och Kulturguide, Tryckt informationsblad om cykla, vandra, bada (på flera språk), Riktad information om allemansrätten till nyanlända.
- Natur- och kulturstigar finns på Frösön i Östersund och förmedlar kunskap och information om våra natur- och kulturmiljöer.
- Naturguidningar för SFI
- Naturkafé med raststuga som flera friluftorganisationer driver varje söndag. Här kan de informera om sin verksamhet och de erbjuder ofta arrangemang med utgångspunkt vid Naturkaféet.
- naturkarta och evenemang
- Naturskola via Biosfärkandidatsamarbete - Umeå naturskola
- Naturstig, evighetsträd och faunadepåer.
- naturstigar
- Naturstigar med info om naturen.
- Naturstugan i Årby, mötesplats för allmänhet, med utställning och information
- Naturum Västanåfallet med Lst
- Naturvårds- och grönyteplan
- Nyproducerad natur- och friluftsguide översatt till flera språk
- hälsotek

- olika delar av kommunen arbetar på olika sätt med naturvägledning
- Pedagogiskslinga i ett tätortsnära naturreservat. Målgrupp för- och grundskoleklasser, nyanlända som är nyfikna på naturen.
- Promenadkartor på olika språk
- Prova på verksamhet
- Publicerat bok "Natur & Kultur i Uppvidinge"
- På gång med guide till naturen
- Påbörjan av en Guidebok om Gästrikeleden.
- Reservatinformation på webbsida samt foldrar
- Samarbete med De 5 Stora på Järvzoo
- Samverkan i Projektet Schysst sommar
- SITE: Hållbar utveckling/Bärkraftigt reisemål och naturturism: samverkans projekt 2 svenska kommuner och 2 norska kommuner.
- Skalbanksmuseet: <http://www.bohuslansmuseum.se/plats/skalbanksmuseet/>
- skyltning
- Skötselträffar med information och skötselaktiviteter för besökare i våra naturområden.
- Smultronställen i naturen
- Startat samverkan med Länsstyrelsen 2018 för att tillgängliggöra och utveckla naturreservaten som finns i kommunen publikt under året. Finns 18 naturreservat inom den geografiska kommunen.
- Stöttar orienteringsklubben gällande deras "Hitta-Ut"-karta
- "Tillfälligt naturum" (planeringsarbete pågår/renovering av tillfälligt hus med "kultur och natur" som fokus mitt i staden, nära skyddad natur), Ramar i naturen (där naturen blir konstverket) QR koder, hitta ut, Facebook, instagram, skolskogar
- Tryckta naturguider som kan laddas ned
- Turbåtstrafik till värmlandsskärgårdens besöksmål
- ur och skurskola
- uteklassrum, skolskogar
- Utemuseer med mer omfattande information och upplevelser för flera sinnen. Ljudfiler som nås via vevlåda och qr-koder, konstverk och taktila delar.
- Vi utvecklar en Å-promenad i centrum med naturstig och informationstavlor.
- vildmarksporten.se
- Visningsgård som tar emot skolor, förskolor, seniorgrupper, familjer med fler för att få uppleva ett levande lantbruk i storstadens närhet.
- www.moraoutdoor.se
- Väl uppmärskade leder och stigar i alla friluftsområden och längs specifika vandringsleder

Bilaga 4 – Ranking efter totalpoäng samt jämförelse med de senaste tre årens totalpoäng

Kommun	Ranking 2018	Totalpoäng 2018	Totalpoäng 2017	Totalpoäng 2016	Totalpoäng 2015
Sundsvall	1	32	30	31	31
Arjeplog	2	31	23	24	22,5
Bromölla	2	31	21	29,5	25,5
Kalix	2	31	31	31	.*
Luleå	2	31	29	27,5	27,5
Tranås	2	31	31	27,5	26,5
Vilhelmina	2	31	14	17	.*
Jönköping	8	30,5	31	30,5	30,5
Leksand	8	30,5	27,5	30,5	29
Nybro	8	30,5	26,5	26,5	20,5
Piteå	8	30,5	30	29,5	29,5
Söderhamn	8	30,5	.*	31	31,5
Västerås	8	30,5	30	30	17,5
Örebro	8	30,5	32	31	32
Östersund	8	30,5	25	20,5	22,5
Karlskoga	16	30	19	.*	25
Linköping	16	30	27,5	28	26
Lomma	16	30	28	29	21,5
Mönsterås	16	30	28	26	25
Umeå	16	30	30	30,5	29,5
Tjörn	21	29,5	29	26,5	24
Finspång	22	29	25	27	27
Gällivare	22	29	26	27	24,5
Huddinge	22	29	32	31	30
Karlshamn	22	29	28	28,5	11,5
Åre	22	29	12,5	18	10
Uppsala	27	28,5	24,5	27,5	.*
Örnsköldsvik	27	28,5	29	32	32
Eksjö	29	28	20	14,5	13,5
Filipstad	29	28	27	21	25,5
Hagfors	29	28	13,5	13	2,5
Älvdalen	29	28	.*	.*	24
Gullspång	33	27,5	.*	16	13,5
Sölvesborg	33	27,5	25,5	26,5	23
Tierp	33	27,5	28	17,5	22,5

Kommun	Ranking 2018	Totalpoäng 2018	Totalpoäng 2017	Totalpoäng 2016	Totalpoäng 2015
Växjö	33	27,5	25,5	23,5	20
Kristianstad	37	27	25	28	28
Sala	37	27	20,5	24,5	25
Skellefteå	37	27	26	28	27
Smedjebacken	37	27	22	6,5	5,5
Sorsele	37	27	15	20	.*
Säffle	37	27	18,5	20	17,5
Älmhult	37	27	22	18,5	22,5
Berg	44	26,5	26,5	24	18
Eskilstuna	44	26,5	22,5	24,5	27
Härnösand	44	26,5	16,5	20,5	14
Uddevalla	44	26,5	15,5	19	18
Gävle	48	26	23,5	25,5	26,5
Göteborg	48	26	22	28	27,5
Härryda	48	26	.*	27,5	25,5
Laholm	48	26	23	17,5	15
Landskrona	48	26	19	.*	21
Lycksele	48	26	18	19,5	21
Sollefteå	48	26	19,5	12	19,5
Tyresö	48	26	20,5	28,5	21
Åsele	48	26	18,5	14	18
Lund	57	25,5	28,5	28,5	29,5
Norrtälje	57	25,5	23	27,5	24,5
Robertsfors	57	25,5	16	21	20
Strömstad	57	25,5	12,5	15	16
Kramfors	61	25	10,5	22,5	17
Stockholm	61	25	20	21,5	25
Åmål	61	25	19,5	17,5	19
Åstorp	61	25	20	14	13
Ängelholm	61	25	15	21,5	23,5
Götene	66	24,5	22	20	22,5
Heby	66	24,5	28,5	29,5	28,5
Håbo	66	24,5	.*	9	.*
Karlstad	66	24,5	25	26,5	21,5
Kristinehamn	66	24,5	23	22	24
Köping	66	24,5	14,5	17,5	16
Lidköping	66	24,5	13	23	27,5
Ystad	66	24,5	19	20	2,5
Östra Göinge	66	24,5	22,5	18,5	10,5
Vårgårda	75	24	24,5	.*	11,5

Kommun	Ranking 2018	Totalpoäng 2018	Totalpoäng 2017	Totalpoäng 2016	Totalpoäng 2015
Borås	76	23,5	16,5	26,5	23
Hallstahammar	76	23,5	17,5	18,5	19
Nacka	76	23,5	21	18,5	23,5
Uppvidinge	76	23,5	10	.*	.*
Västervik	76	23,5	19,5	21,5	19
Karlskrona	81	23	22,5		23,5
Sollentuna	81	23	23,5	24,5	24,5
Upplands-Bro	81	23	25	19,5	16,5
Alingsås	84	22,5	.*	8	10
Borlänge	84	22,5	19	16	12,5
Ljusdal	84	22,5	.*	13	15
Motala	84	22,5	21	23,5	22,5
Valdemarsvik	84	22,5	17,5	14,5	12,5
Alvesta	89	22	14,5	17,5	11
Haparanda	89	22	23	21	.*
Kalmar	89	22	.*	28	14,5
Norrköping	89	22	23,5	23,5	28,5
Nyköping	89	22	24	21,5	24,5
Olofström	89	22	23,5		9,5
Örkelljunga	89	22	17	18,5	20,5
Herrljunga	96	21,5	15,5	6,5	.*
Hudiksvall	96	21,5	17	20	20
Jokkmokk	96	21,5	21,5	14	9,5
Kungsbacka	96	21,5	.*	23	18
Lidingö	96	21,5	9	29,5	.*
Ljungby	96	21,5	25,5	28	28
Mullsjö	96	21,5	.*	.*	1**
Avesta	103	21	21,5	18,5	25
Katrineholm	103	21	10,5	17	16,5
Ronneby	103	21	.*	25,5	25,5
Sandviken	103	21	14,5	14	14,5
Säter	103	21	18	15	16
Svenljunga	103	21	9	.*	13,5
Bjurholm	109	20,5	28	29	28
Partille	109	20,5	22	12	13
Tibro	109	20,5	23,5	25,5	.*
Ydre	109	20,5	10,5	18,5	17,5
Falkenberg	113	20	12	.*	22
Helsingborg	113	20	14,5	.*	16
Mora	113	20	26,5	23,5	23

Kommun	Ranking 2018	Totalpoäng 2018	Totalpoäng 2017	Totalpoäng 2016	Totalpoäng 2015
Sjöbo	113	20	16	15,5	16,5
Timrå	113	20	.*	13,5	8,5
Ulricehamn	113	20	15,5	17,5	18,5
Vännäs	113	20	12	9	16,5
Värnamo	113	20	12,5	15	14,5
Askersund	121	19,5	9	.*	.*
Grästorp	121	19,5	15	19,5	.*
Halmstad	121	19,5	18	16,5	11,5
Hedemora	121	19,5	.*	13	.*
Knivsta	121	19,5	13,5	18	9,5
Munkfors	121	19,5	13,5	.*	.*
Svalöv	121	19,5	16,5	24	20,5
Öckerö	121	19,5	9	11	10,5
Markaryd	129	19	17	20	14,5
Ockelbo	129	19	17,5	17	19
Solna	129	19	5,5	7,5	5
Torsby	129	19	14,5	19	17
Trosa	129	19	11,5	13,5	.*
Vallentuna	129	19	.*	.*	16
Eda	135	18,5	4,5	15,5	8,5
Mörbylånga	135	18,5	12,5	20,5	11,5
Rättvik	135	18,5	11,5	16	12
Österåker	135	18,5	16	17,5	19
Östhammar	135	18,5	29	19	22,5
Karlsborg	140	18	17,5	15,5	9,5
Strängnäs	140	18	16,5	19,5	14
Tomelilla	140	18	10,5	18	16,5
Älvkarleby	140	18	18	19	.*
Aneby	144	17,5	17	15,5	19,5
Bengtsfors	144	17,5	12	16,5	13,5
Flen	144	17,5	13	14,5	9,5
Hammarö	144	17,5	13	10	10,5
Hässleholm	144	17,5	22	12	20,5
Mjölby	144	17,5	14	15,5	12,5
Ovanåker	144	17,5	19	11,5	17
Vara	144	17,5	9,5	11	7,5
Emmaboda	152	17	18,5	18	.*
Forshaga	152	17	.*	16	15
Hjo	152	17	16	18,5	16,5
Mariestad	152	17	15	13,5	14

Kommun	Ranking 2018	Totalpoäng 2018	Totalpoäng 2017	Totalpoäng 2016	Totalpoäng 2015
Storfors	152	17	13,5	12	9,5
Täby	152	17	16	15,5	21,5
Värmdö	152	17	15,5	12,5	14,5
Ödeshög	152	17	17	12	13,5
Arvidsjaur	160	16,5	5,5	11	.*
Burlöv	160	16,5	12,5	11,5	6,5
Haninge	160	16,5	13,5	24	18
Nässjö	160	16,5	17,5	16,5	11,5
Bollnäs	164	16	18	13,5 1	4,5
Gnesta	164	16	22,5	17,5	18,5
Hällefors	164	16	14	.*	14
Lessebo	164	16	5	6	12,5
Båstad	168	15,5	12	12	7
Kumla	168	15,5	19	18	15
Ragunda	168	15,5	10,5	19,5	9,5
Upplands Väsby	168	15,5	16	.*	.*
Enköping	172	15	8,5	20	24,5
Falun	172	15	17,5	.*	.*
Söderköping	174	14,5	11	21	16,5
Tingsryd	174	14,5	9	9,5	6,5
Varberg	174	14,5	11,5	.*	7,5
Kävlinge	177	14	13	12,5	15
Salem	178	13,5	11,5	8	13
Tranemo	178	13,5	.*	.*	5**
Ånge	178	13,5	8,5	8	.*
Bjuv	181	13	.*	12	14,5
Lysekil	181	13	.*	15	.*
Nora	181	13	13	10,5	9
Sundbyberg	181	13	11,5	11	18
Vingåker	181	13	7,5	30	.*
Malung-Sälén	186	12,5	6,5	3	5
Essunga	187	12	12,5	1,5	.*
Torsås	187	12	9,5	11,5	14
Staffanstorps	189	11,5	11	14,5	.*
Orsa	189	11,5	23	.*	23
Oskarshamn	191	11	20,5	7,5	13,5
Hultsfred	192	10,5	15	.*	6
Åtvidaberg	192	10,5	8	13	.*
Dorotea	194	10	11	.*	.*
Gislaved	195	9,5	.*	21,5	.*

Kommun	Ranking 2018	Totalpoäng 2018	Totalpoäng 2017	Totalpoäng 2016	Totalpoäng 2015
Sigtuna	195	9,5	15	15,5	13
Mellerud	197	9	9	10,5	11
Nynäshamn	197	9	16,5	11	10,5
Bollebygd	199	8	-*	6	12
Hylte	199	8	11	11	10,5
Fagersta	201	7,5	10,5	-*	0,5**
Årjäng	201	7,5	6	4,5	8,5
Pajala	203	5	2,5	-*	0**
Orust	204	3,5	5,5	15,5	5

Bilaga 5 – Resultat uppdelat på län och kommun

I denna bilaga redovisas resultaten för varje enskild kommun. Förutom ranking och totalpoäng för undersökningen 2018 redovisas andel av totalpoängen 2018, andel poäng från de senaste tre årens undersökningar samt differensen mellan andel poäng 2018 jämfört med andel poäng från undersökningarna 2015-2017. Resultaten presenteras uppdelade på län, och inom varje län redovisas kommunerna i bokstavsordning.

Län	Kommun	Ranking 2018	Totalpoäng 2018	Andel av totalpoäng 2018	Andel av totalpoäng 2015-2017	Differens
Blekinge län	Karlshamn	22	29	91%	71%	20%
	Karlskrona	81	23	72%	72%	0%
	Olofström	89	22	69%	52%	17%
	Ronneby	103	21	66%	80%	-14%
	Sölvesborg	33	27,5	86%	78%	8%
Dalarnas län	Avesta	103	21	66%	68%	-2%
	Borlänge	84	22,5	70%	49%	21%
	Falun	172	15	47%	55%	-8%
	Hedemora	121	19,5	61%	41%	20%
	Leksand	8	30,5	95%	91%	5%
	Malung-Sälen	186	12,5	39%	15%	24%
	Mora	113	20	63%	76%	-14%
	Orsa	189	11,5	36%	72%	-35%
	Rättvik	135	18,5	58%	41%	17%
	Smedjebacken	37	27	84%	35%	49%
	Säter	103	21	66%	51%	15%
	Älvdalen	29	28	88%	75%	13%
	Gävleborgs län	Bollnäs	164	16	50%	48%
Gävle		48	26	81%	79%	3%
Hudiksvall		96	21,5	67%	59%	8%
Ljusdal		84	22,5	70%	44%	27%
Ockelbo		129	19	59%	56%	4%
Ovanåker		144	17,5	55%	49%	5%
Sandviken		103	21	66%	45%	21%
Söderhamn		8	30,5	95%	98%	-2%
Hallands län	Falkenberg	113	20	63%	53%	9%
	Halmstad	121	19,5	61%	48%	13%
	Hylte	199	8	25%	34%	-9%
	Kungsbacka	96	21,5	67%	64%	3%
	Laholm	48	26	81%	58%	23%

Län	Kommun	Ranking 2018	Totalpoäng 2018	Andel av totalpoäng 2018	Andel av totalpoäng 2015-2017	Differens
Jämtlands län	Varberg	174	14,5	45%	30%	16%
	Berg	44	26,5	83%	71%	11%
	Ragunda	168	15,5	48%	41%	7%
	Åre	22	29	91%	42%	48%
Jönköpings län	Östersund	8	30,5	95%	71%	24%
	Aneby	144	17,5	55%	54%	1%
	Eksjö	29	28	88%	50%	38%
	Gislaved	195	9,5	30%	67%	-38%
	Jönköping	8	30,5	95%	96%	-1%
	Mullsjö	96	21,5	67%	-*	-
	Nässjö	160	16,5	52%	47%	4%
	Tranås	2	31	97%	89%	8%
	Värnamo	113	20	63%	44%	19%
	Emmaboda	152	17	53%	57%	-4%
Kalmar län	Hultsfred	192	10,5	33%	33%	0%
	Kalmar	89	22	69%	66%	2%
	Mönsterås	16	30	94%	82%	11%
	Mörbylånga	135	18,5	58%	46%	11%
	Nybro	8	30,5	95%	77%	19%
	Oskarshamn	191	11	34%	43%	-9%
	Torsås	187	12	38%	36%	1%
	Västervik	76	23,5	73%	63%	11%
	Alvesta	89	22	69%	45%	24%
	Lessebo	164	16	50%	24%	26%
Kronobergs län	Ljungby	96	21,5	67%	85%	-18%
	Markaryd	129	19	59%	54%	6%
	Tingsryd	174	14,5	45%	26%	19%
	Uppvidinge	76	23,5	73%	31%	42%
	Växjö	33	27,5	86%	72%	14%
	Älmhult	37	27	84%	66%	19%
	Arjeplog	2	31	97%	72%	24%
	Arvidsjaur	160	16,5	52%	26%	26%
	Gällivare	22	29	91%	81%	10%
	Haparanda	89	22	69%	69%	0%
Norrbottens län	Jokkmokk	96	21,5	67%	47%	20%
	Kalix	2	31	97%	97%	0%
	Luleå	2	31	97%	88%	9%
	Pajala	203	5	16%	8%	8%
	Piteå	8	30,5	95%	93%	3%

Län	Kommun	Ranking 2018	Totalpoäng 2018	Andel av totalpoäng 2018	Andel av totalpoäng 2015-2017	Differens
Skåne län	Bjuv	181	13	41%	41%	0%
	Bromölla	2	31	97%	79%	18%
	Burlöv	160	16,5	52%	32%	20%
	Båstad	168	15,5	48%	32%	16%
	Helsingborg	113	20	63%	48%	15%
	Hässleholm	144	17,5	55%	57%	-2%
	Kristianstad	37	27	84%	84%	0%
	Kävlinge	177	14	44%	42%	2%
	Landskrona	48	26	81%	63%	19%
	Lomma	16	30	94%	82%	12%
	Lund	57	25,5	80%	90%	-10%
	Sjöbo	113	20	63%	50%	13%
	Staffanstorps	189	11,5	36%	40%	-4%
	Svalöv	121	19,5	61%	64%	-3%
	Tomelilla	140	18	56%	47%	9%
	Ystad	66	24,5	77%	43%	33%
	Åstorp	61	25	78%	49%	29%
	Ängelholm	61	25	78%	63%	16%
	Örkelljunga	89	22	69%	58%	10%
	Östra Göinge	66	24,5	77%	54%	23%
Stockholms län	Haninge	160	16,5	52%	58%	-6%
	Huddinge	22	29	91%	97%	-6%
	Lidingö	96	21,5	67%	60%	7%
	Nacka	76	23,5	73%	66%	8%
	Norrtälje	57	25,5	80%	78%	2%
	Nynäshamn	197	9	28%	40%	-11%
	Salem	178	13,5	42%	34%	8%
	Sigtuna	195	9,5	30%	45%	-16%
	Sollentuna	81	23	72%	76%	-4%
	Solna	129	19	59%	19%	41%
	Stockholm	61	25	78%	69%	9%
	Sundbyberg	181	13	41%	42%	-1%
	Tyresö	48	26	81%	73%	8%
	Täby	152	17	53%	55%	-2%
	Upplands Väsby	168	15,5	48%	50%	-2%
	Upplands-Bro	81	23	72%	64%	8%
	Vallentuna	129	19	59%	50%	9%
	Värmdö	152	17	53%	44%	9%
Österåker	135	18,5	58%	55%	3%	

Län	Kommun	Ranking 2018	Totalpoäng 2018	Andel av totalpoäng 2018	Andel av totalpoäng 2015-2017	Differens
Södermanlands län	Eskilstuna	44	26,5	83%	77%	6%
	Flen	144	17,5	55%	39%	16%
	Gnesta	164	16	50%	61%	-11%
	Katrineholm	103	21	66%	46%	20%
	Nyköping	89	22	69%	73%	-4%
	Strängnäs	140	18	56%	52%	4%
	Trosa	129	19	59%	39%	20%
	Vingåker	181	13	41%	59%	-18%
Uppsala län	Enköping	172	15	47%	55%	-8%
	Heby	66	24,5	77%	90%	-14%
	Håbo	66	24,5	77%	28%	48%
	Knivsta	121	19,5	61%	43%	18%
	Tierp	33	27,5	86%	71%	15%
	Uppsala	27	28,5	89%	81%	8%
	Älvkarleby	140	18	56%	58%	-2%
	Östhammar	135	18,5	58%	73%	-16%
Värmlands län	Eda	135	18,5	58%	30%	28%
	Filipstad	29	28	88%	77%	11%
	Forshaga	152	17	53%	48%	5%
	Hagfors	29	28	88%	30%	57%
	Hammarö	144	14,5	55%	35%	20%
	Karlstad	66	24,5	77%	76%	1%
	Kristinehamn	66	24,5	77%	72%	5%
	Munkfors	121	19,5	61%	42%	19%
	Storfors	152	17	53%	36%	17%
	Säffle	37	27	84%	58%	26%
	Torsby	129	19	59%	53%	7%
	Årjäng	201	7,5	23%	20%	3%
Västerbottens län	Bjurholm	109	20,5	64%	89%	-24%
	Dorotea	194	10	31%	34%	-3%
	Lycksele	48	26	81%	61%	20%
	Robertsfors	57	25,5	80%	59%	20%
	Skellefteå	37	27	84%	84%	0%
	Sorsele	37	27	84%	55%	30%
	Umeå	16	30	94%	94%	0%
	Vilhelmina	2	31	97%	48%	48%
	Vännäs	113	20	63%	39%	23%
	Åsele	48	26	81%	53%	29%

Län	Kommun	Ranking 2018	Totalpoäng 2018	Andel av totalpoäng 2018	Andel av totalpoäng 2015-2017	Differens
Västernorrlands län	Härnösand	44	26,5	83%	53%	30%
	Kramfors	61	25	78%	52%	26%
	Sollefteå	48	26	81%	53%	28%
	Sundsvall	1	32	100%	96%	4%
	Timrå	113	20	63%	34%	28%
	Ånge	178	13,5	42%	26%	16%
	Örnsköldsvik	27	28,5	89%	97%	-8%
Västmanlands län	Fagersta	201	7,5	23%	33%	-9%
	Hallstahammar	76	23,5	73%	57%	16%
	Köping	66	24,5	77%	50%	27%
	Sala	37	27	84%	73%	11%
	Västerås	8	30,5	95%	81%	15%
Västra Götaland	Alingsås	84	22,5	70%	28%	42%
	Bengtstors	144	17,5	55%	44%	11%
	Bollebygd	199	8	25%	28%	-3%
	Borås	76	23,5	73%	69%	5%
	Essunga	187	12	38%	22%	16%
	Grästorp	121	19,5	61%	54%	7%
	Gullspång	33	27,5	86%	46%	40%
	Göteborg	48	26	81%	81%	1%
	Götene	66	24,5	77%	67%	9%
	Herrljunga	96	21,5	67%	34%	33%
	Hjo	152	17	53%	53%	0%
	Härryda	48	26	81%	83%	-2%
	Karlsborg	140	18	56%	44%	12%
	Lidköping	66	24,5	77%	66%	10%
	Lysekil	181	13	41%	47%	-6%
	Mariestad	152	17	53%	44%	9%
	Mellerud	197	9	28%	32%	-4%
	Orust	204	3,5	11%	27%	-16%
	Partille	109	20,5	64%	49%	15%
	Strömstad	57	25,5	80%	45%	34%
	Svenljunga	103	21	66%	35%	31%
	Tibro	109	20,5	64%	77%	-13%
	Tjörn	21	29,5	92%	83%	9%
	Tranemo	178	13,5	42%	-*	-
	Uddevalla	44	26,5	83%	55%	28%
	Ulricehamn	113	20	63%	54%	9%
	Vara	144	17,5	55%	29%	26%

Län	Kommun	Ranking 2018	Totalpoäng 2018	Andel av totalpoäng 2018	Andel av totalpoäng 2015-2017	Differens
Örebro län	Vårgårda	75	24	75%	56%	19%
	Åmål	61	25	78%	58%	20%
	Öckerö	121	19,5	61%	32%	29%
	Askersund	121	19,5	61%	28%	33%
	Hällefors	164	16	50%	44%	6%
	Karlskoga	16	30	94%	69%	25%
	Kumla	168	15,5	48%	54%	-6%
	Nora	181	13	41%	34%	7%
Östergötlands län	Örebro	8	30,5	95%	99%	-4%
	Finspång	22	29	91%	82%	8%
	Linköping	16	30	94%	85%	9%
	Mjölby	144	17,5	55%	44%	11%
	Motala	84	22,5	70%	70%	1%
	Norrköping	89	22	69%	79%	-10%
	Söderköping	174	14,5	45%	51%	-5%
	Valdemarsvik	84	22,5	70%	46%	24%
	Ydre	109	20,5	64%	48%	16%
	Åtvidaberg	192	10,5	33%	33%	0%
Ödeshög	152	17	53%	44%	9%	

Sveriges friluftskommun 2018

LINA LENEFORS & ARNE SVENSSON

RAPPORT 6813

NATURVÅRDSVERKET
ISBN 978-91-620-6813-4
ISSN 0282-7298

Rapporten uttrycker nödvändigtvis inte Naturvårdsverkets ställningstagande. Författaren svarar själv för innehållet och anges vid referens till rapporten.

Kommunerna har en nyckelroll i att utveckla friluftslivet och många kommuner arbetar aktivt med friluftslivet till nytta och nöje för befolkningens välbefinnande och naturkontakt. Detta arbete vill vi stimulera. Därför genomför vi undersökningen av kommunernas friluftslivsarbete och delar ut priset till Sveriges friluftskommun. Priset delas ut av Naturvårdsverket i samarbete med Svenskt Friluftsliv och Sveriges Kultur- och Fritidschefersförening.

I rapporten kan du läsa om hur de svenska kommunerna arbetar med friluftsliv i dag. Frågorna är fokuserade på planer för friluftsliv, information och samarbete kring friluftsliv samt aktiviteter inom friluftsliv. Vi har också en öppen fråga om goda exempel på framåtsyftande arbete för att bidra till att uppnå de friluftspolitiska målen. Undersökningen är genomförd de senaste åtta åren och vi har jämfört resultaten mellan åren för att kunna se utvecklingen i arbetet. Det är många kommuner som visar stora förbättringar i år och många hamnar högt upp i poänglistan och det är väldigt glädjande. Vår förhoppning är att arbetet med Sveriges friluftskommun ska stimulera än fler att arbeta aktivt och planerat med friluftsliv.

